2008

Vaasan kaupunki
Vasa stad

Vaasan historia katukuvassa

Vaasan kaupunki
Vasa stad

Vasas historia i gatubilden

Esipuhe

Ihmiset liikkuvat päivittäin kaupungissa kadunnimien keskellä ilman, että he välttämättä edes kiinnittävät erityistä huomiota niihin, koska osataanhan siellä liikkua ilman opastustakin. Kaupunkimme on kuitenkin täynnä historiaa ja tarinoita, jotka on nyt nostettu katukuvaan. Historiallisesti merkittäviin katukyltteihin on lisätty tieto a.o. henkilöstä, tapahtumasta yms.

Vaasan ensimmäinen nimitoimikunta asetettiin vuonna 1938. Sen tehtävänä oli antaa muutama vuosi aiemmin tehdyn suuren alueliitoksen alueille ja kaduille nimet. Nimitoimikunnat eivät enää nykyisin toimi, vaan kadut saavat nimensä asemakaavan yhteydessä

Suosittuja katujen nimiä ovat luonnosta peräisin olevat nimet, mutta niille voidaan antaa myös muistonimi, henkilön, tapahtuman tai muun seikan muistoksi. Valtaosa muistonimistä on ansioituneiden, paikkakunnalla vaikuttaneiden henkilöiden mukaan annettuja. Vaasassa tällaisia henkilöitä ovat olleet mm. teollisuusmies August Alexander Levón, kauppaneuvos Joachim Kurtén ja laivanvarustaja Carl-Gustaf Wolff. Ovatpa myös suurlahjoittajat ja purjelaivat saanet omat katunsa. Historiallisista tapahtumista on vuosi 1918 esillä katunimistössämme.

Tämän esitteen tarkoituksena on antaa kaikille aiheesta kiinnostuneille lisätietoa kylteissä esiintyvistä nimistä sekä innostaa tutustumaan yli 400-vuotiaan kaupunkimme historiaan.

Onnea matkaan !

Eva Hudd

"Menneisyyden muistaminen tuo voimaa nykyhetkeen"
Faye Myenne Ng

Teksti: Eva Hudd
Käännös: Kristina Weijola
Taitto: Racecon Consulting Oy
Kustantaja: Ylisiisti Vaasa, Vaasan Kaupunki
Kannen kuva: Rita Lukkarinen

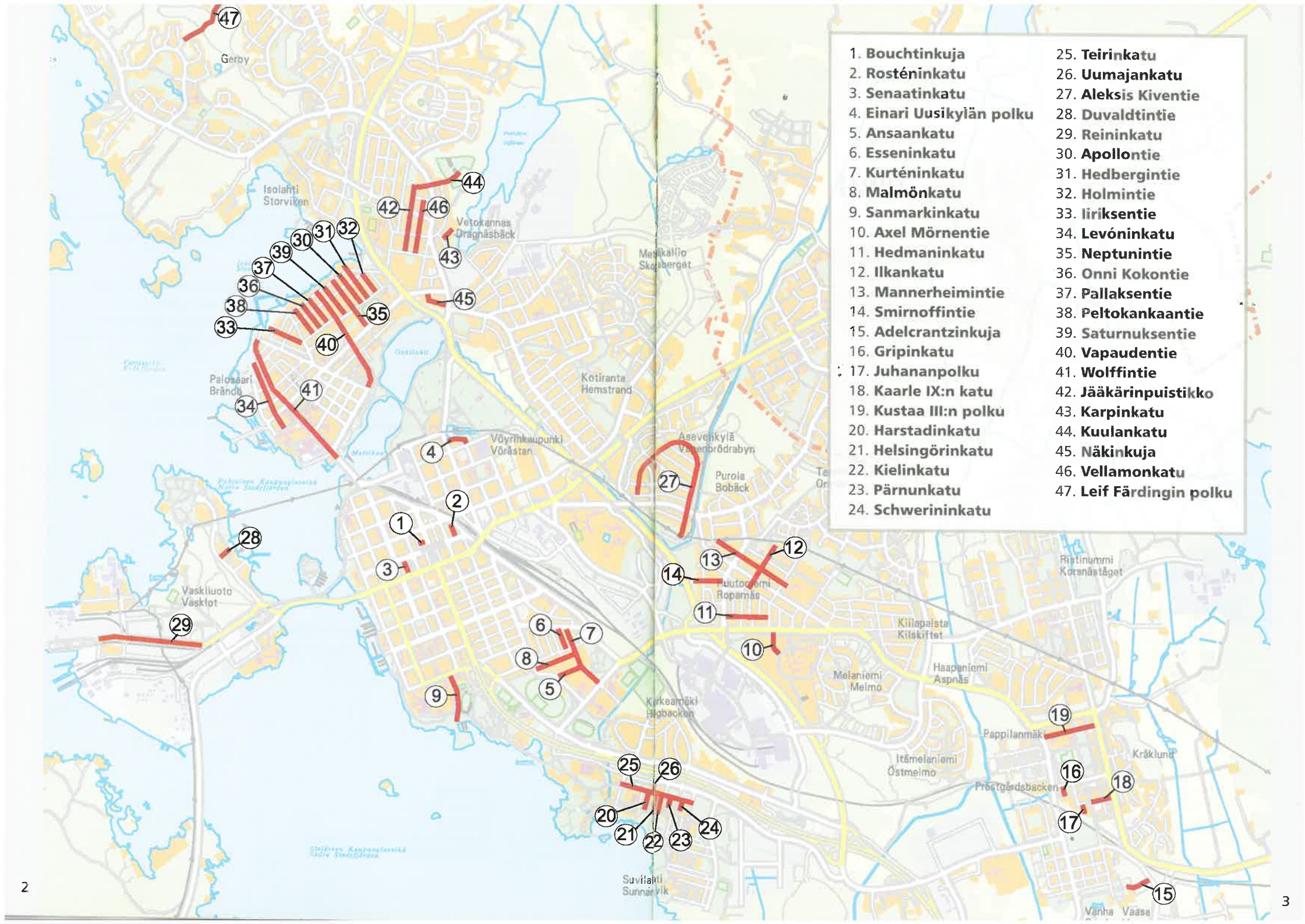

1. Bouchtinkuja
2. Rosténinkatu
3. Senaatinkatu
4. Einari Uusikylän polku
5. Ansaankatu
6. Esseninkatu
7. Kurténinkatu
8. Malmönkatu
9. Sanmarkinkatu
10. Axel Mörnentie
11. Hedmaninkatu
12. Ilkankatu
13. Mannerheimintie
14. Smirnoffintie
15. Adelcrantzinkuja
16. Gripinkatu
17. Juhananpolku
18. Kaarle IX:n katu
19. Kustaa III:n polku
20. Harstadinkatu
21. Helsingörinkatu
22. Kielinkatu
23. Pärnunkatu
24. Schwerininkatu
25. Teirinkatu
26. Uumajankatu
27. Aleksis Kiventie
28. Duvaldtintie
29. Reininkatu
30. Apollontie
31. Hedbergintie
32. Holmintie
33. Iiriksentie
34. Levóninkatu
35. Neptunintie
36. Onni Kokontie
37. Pallaksentie
38. Peltokankaantie
39. Saturnuksentie
40. Vapaudentie
41. Wolffintie
42. Jääkärinpuistikko
43. Karpinkatu
44. Kuulankatu
45. Näkinkuja
46. Vellamonkatu
47. Leif Färdingin polku

Vaasan tori
kuva: Rita Lukkarinen

Keskusta

1. Bouchtinkuja

Harald Boucht 1872–1963
Hovioikeudenneuvos, itsenäisyysaktivisti Harald Boucht syntyi Vaasassa 27.11.1872 ja kuoli 3.8.1963. Hän toimi kaupunginjohtajana v. 1929–32. Hän kuului vahvasti venäläistämistä vastustavaan aktivistiliikkeeseen ja lisäksi Voimaliiton perustajiin. Harald Boucht toimi Vaasan seudulla Saksasta tulleiden asekuljetusten varsinaisena organisaattorina ja osallistui jääkärien värväykseen. Kun maassa vallinnut tiukka sensuuri esti lähes kaiken kirjoittelun, oli Vaasassa luetuin lehti Fria Ord, jota painettiin Ruotsissa ja salakuljetettiin Vaasaan. Lehden levittämisestä vastasi mm. Harald Boucht. Harald Boucht asui Hovioikeudenpuistikon ja Rantakadun kulmassa olevassa talossa. Talon seinässä on siitä kertova kyltti.

2. Rosténinkatu

Eino Rostén (1884–1980) tuli Maarianhaminasta Vaasaan 1914 kaksikielisen kauppakoulun opettajaksi ja oli siinä tehtävässä, kunnes hänet melko pian valittiin kaupunginjohtajaksi. Hän hoiti tätä virkaa yli 20 vuotta ja johti sinä aikana 1034 kaupunginhallituksen kokousta. Hän oli myös voimakkaasti mukana kehittämässä Vaasan ja Malmön välistä kummikaupunkitoimintaa. Eino Rostén harrasti ahkerasti paikallishistorian tutkimista ja teki myös niistä julkaisuja; mm. *Vaasan kaupungin rahastot* (1944) ja *Vaasan kauppiasyhdistys* (1969).

3. Senaatinkatu

Senaatinkadun nimi on annettu vuonna 1998 itsenäisen Suomen 80-vuotisjuhlavuoden kunniaksi. Valkoisen Suomen senaatti istui Vaasassa 29.1.–3.5.1918, ensin maaherrantalossa ja sittemmin kaupungintalon juhlasalissa. Ministeriöt oli sijoitettu salin eri nurkkiin. Tähän "Vaasan hallitukseen" kuuluivat: senaattori Heikki Renwall (hänestä tuli hallituksen puheenjohtaja sekä ulkoministeri, kauppa- ja teollisuusministeri sekä kirkollisasianministeri), senaattori Alexander Frey (sota-, siviili- ja oikeusministeri), senaattori E.Y. Pehkonen (maatalous- ja elintarvikeministeri), senaattori Juhani Arajärvi (valtiovarain- ja kulkulaitosministeri). Valtionhoitajina olivat Pehr Evind Svinhufvud ja Carl Gustaf Mannerheim. Heidän korkokuvansa on kaupungintalon seinässä pääsisäänkäynnin pohjoispuolella. Korkokuvan on tehnyt John Munsterhjelm, ja se on paljastettu 6.12.1924. Senaatin kiitoksena Vaasan Kaupunki sai luvan liittää Suomen vanhimman kunniamerkin, Vapaudenristin, vaakunaansa.

kuva: Rita Lukkarinen

Vöyrinkaupunki

4. Einari Uusikylän polku

Einari Uusikylä 1890–1973
Taidemaalari Einari Uusikylä (ent. Frisk) syntyi Vaasassa vaatturi Karl Friskin ja Maria Amanda Vikmanin 12:ntena lapsena. Taiteilijana hän oli itseoppinut. Ensi virikkeen hän kertoo saaneensa selaillessaan lapsena vanhempiensa kuvaraamattua. Lyseoaikana hän tutustui Eemu Mynttiin ja myöhemmin myös taiteilijatovereihin Frans Hiivanaiseen, Eero Nelimarkkaan ja Carl Warghiin. Heidän kauttaan hän sai yhteyden myös suurten taidekeskusten virtauksiin. Joulukuun alussa 1916 Einari Uusikylä esitteli ensi kerran töitään julkisesti Elite-kahvilan biljardisalissa yhdessä Carl Nyman-Warghin kanssa. Myöhemmin hänellä oli useita näyttelyitä eri puolilla Suomea mm. Turussa, Kuopiossa ja Lahdessa. Einari Uusikylä oli Vaasan taiteilijaseuran kunniapuheenjohtaja ja Pohjalaisen Taiteilijaseuran perustajia vuonna 1943 sekä myöhemmin sen kunniapuheenjohtaja.
Einari Uusikylä ei ollut vain lahjakas kuvataiteilija vaan ilmeinen lahjakkuus myös musiikin alalla. Hän esiintyi konserteissa baritonisolistina, lauloi kuorossa ja toimi Vaasassa kanttorin sijaisena jumalanpalveluksissa sekä lyhyen kauden myös Oras-kuoron johtajana. Einari Uusikylän töitä on mm. Suomen valtion kokoelmissa, Pohjanmaan museon kokoelmissa, Tikanojan taidekodissa sekä konsuli Simo Kuntsin kokoelmissa. Hänen kotitalonsa sijaitsi Kaupunginkatu 6:ssa. Tontille on pystytetty 9.1.1975 muistokivi, jonka on tehnyt Raimo Nousiainen. Einari Uusikylä kuoli 28.7.1973.

Hietalahden Villa
Kuva: Rita Lukkarinen

Hietalahti

5. Ansaankatu

Frans Ossian Ansas 1856–1916

Ossian Ansas (ent. Husberg) syntyi hatuntekijä Gustaf Husbergin ja Emilia Lovisa Ahlströmin perheeseen. Hänestä tuli ylioppilas 1877 ja pääsi opiskelemaan Helsingin yliopistoon. Hän oli harrastanut kirjoittelua jo koulun yläluokilta asti. Niinpä hän ryhtyi pian kirjoittamaan eri lehtiin. Kirjailijanimekseen hän otti Ossian Ansas 1875, ja myöhemmin siitä tuli hänen virallinen nimensä. Tultuaan takaisin Vaasaan oli hän neljä vuotta Wasa Tidningenin toimittaja ja myöhemmin sanomalehtien Pohjan Poika ja Pohjalaisen päätoimittaja. Hän oli rohkeasti kantaaottava suomalaisuuden puolustaja. Ossian Ansas oli perustamassa Vaasan työväenyhdistystä ja myöhemmin hänestä tuli perustuslaillisuutta puolustavan nuorsuomalaisen puolueen johtohahmo. Hän oli myös uuttera kaupunginvaltuuston jäsen 1903-06, ja vaati voimakkaasti rautatien rakentamista Vaskiluotoon sekä satamalaiturien rakentamista. Hänen ansiokseen katsotaan myös, että Vaasa sai vesijohdon. Hän teki kaupunginvaltuustossa ehdotuksen, että kaupunki ottaisi kunniakkaan Vaasa-nimen takaisin tuolloin virallisen Nikolainkaupunki -nimen sijaan. Viimeisillä säätyvaltiopäivillä 1905–06 hän oli yksi Vaasan edustajista. Ossian Ansas kuoli 11.2.1916.

6. Esseninkatu

Esseninkatu on saanut nimensä von Essen suvun merkkimiesten mukaan.

Carl Jonathan von Essen 1851–1921

Tehtaan- ja kartanonomistaja C.J. von Essen oli jääkärien värväyksessä Vasabladetin toimittajan Edwin Sundqvistin työpari. Hän vastusti jo kenraalikuvernööri Bobrikovin aikana laittomia kutsuntoja, joilla suomen armeija venäläistettiin.

Jääkärikapteeni Ernst Reinhold von Essen (1851–1921) edellisen poika. Dipl. insinööri Vaasan Puuvilla Oy:n palveluksessa. Hän kaatui talvisodassa 10.3.1940 Vilajoella.

7. Kurténinkatu

Anders Joachim Kurtén 1836–1899

Kauppaneuvos Anders Joachim Kurtén oli keskeinen vaikuttaja Vaasassa. Hän perusti lukuisia yrityksiä ja toimi pankkimiehenä vuosikymmeniä. Hän oli perustamansa Waasan-Osake-Pankin johtaja 20 vuotta, ja vaikutti myös Vaasan Puuvillateollisuus Oy:n toimitusjohtajana ja oli mukana mm. Vaasan Höyrymyllyn ja Vaasan Saippuan toiminnassa. Vaasan kaupunginvaltuuston puheenjohtajana hän oli vuosina 1875,1879,1883–84 sekä 1886–99. Kurtén valittiin ylivoimaisella äänten enemmistöllä porvarissäädyn edustajaksi säätyvaltiopäiville 1872.

Hän osoittautui heti luottamuksen arvoiseksi, ja niinpä hänet lähetettiin kaikille valtiopäiville aina kuolinvuoteensa 1899 saakka. Hän toimi myös säätyvaltiopäivien puheenjohtajana 1885–99. Joachim Kurténin yhtenä suurimpana ansiona kotikaupungilleen voidaan pitää hänen sinnikästä työtään Pohjanmaan radan saamiseksi Vaasaan. Vuosien 1877–78 valtiopäivillä rata päätettiin rakentaa Tampereelta Ähtärin kautta Vaasaan, ja se valmistui 1883.

Joachim Kurténista on kuvanveistäjä Emil Wikströmin tekemä muistomerkki kaupungintalon puistossa. Se on paljastettu 23.5.1908. Lisäksi valtuuston salissa on Torsten Wasastjernan hänestä tekemä öljyvärimaalaus vuodelta 1901 ja eduskunnassa Albert Edelfeltin vuonna 1889 maalaama muotokuva, joka oli esillä 1889 Pariisin Salongissa.(kuva keskiaukeamalla) Kirkkopuistikon ja Hietasaarenkadun kulmassa oleva talo oli Joachim Kurténin koti. Nykyisin siinä on Arbis, ruotsinkielinen työväenopisto.

8. Malmönkatu

Malmö on 271.000 asukkaan kaupunki Ruotsissa, ja on ollut Vaasan kummikaupunki vuodesta 1949 lähtien. Malmön kaupunki on auttanut Vaasaa talvisodan aikana 1939–40 toimittamalla mm. ikkunalasia ja lasimestareita. Malmö on lahjoittanut myös 37 kpl Hietalahdessa olevia pieniä elementtitaloja. Lisäksi on Malmön sokeri- ja kahvikruunuilla toteutettu mittava terveystalohanke Malmöntalo, joka valmistui 1950 luvulla.

9. Sanmarkinkatu

Fredrik Gabriel Sanmark 1798–1886

Fredrik Gabriel Sanmark oli ensimmäinen suomalainen lääkäri, jota voidaan pitää silmälääkärinä. Hän oli lääkärinä Vaasan lääninsairaalassa vuodesta 1826 alkaen. Talvikauden 1828–29 hän oli Berliinissä silmäkirurgi J. C. Jüngkenin oppilaana ja toimi sen jälkeen taas sairaalalääkärinä Vaasassa vuoteen 1843 saakka. Sanmark teki mm. kahdeksan kaihileikkausta. Sanmark oli myös innokas luonnon ystävä ja innostunut puutarhanhoidosta. Oman lääkärintyönsä ohella hän hoiti myös kaupunginpuutarhurille kuuluneita tehtäviä. Hän oli myös perustamassa 1821 Suomen vanhinta luonnontieteellistä seuraa Societas pro Flora et Fauna Fennicaa.

Hietalahden Villan alueen Sanmark sai hallintaansa 13.7.1835 tehdyllä 50 vuoden vuokrasopimuksella, mutta myi tilan 1843 Carl Johan Boylle. Puiston lukuisat lehmukset lienevät jo Sanmarkin ajoilta, sillä voidaan olettaa, että puiston lehmukset ovat samasta erästä kuin hänen vuosina 1841–42 Lyypekistä tilaamansa lehmukset ja 400 syreenipensasta, jotka istutettiin Vanhan Vaasan hovioikeuden (nyk. Mustasaaren kirkon) eteen johtavalle puistokujanteelle.

Myös Villan puistossa olevat kaksi strobusmäntyä (Pinus Strobus) ovat Sanmarkin istuttamia.

Huutoniemi

10. Axel Mörnentie

Axel Mörne 1886–1948

Axel Mörne syntyi kruununnimismies Alfred Thedorin ja Maria Emilian Lindqvistin perheeseen. Hän valmistui arkkitehdiksi teknillisestä korkeakoulusta 1915 ja toimi eri arkkitehtitoimistoissa aina vuoteen 1923, jolloin hän perusti oman toimiston. Axel Mörne erikoistui sairaalarakennuksiin. Hän on suunnitellut Huutoniemen sairaalan vanhimmat rakennukset vuosilta 1926-36. Lisäksi useat sairaalarakennukset eri puolilla Suomea ovat hänen käsialaansa.

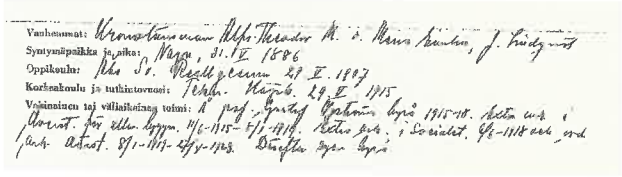

henkilökortti SAFA:n arkisto

11. Hedmaninkatu

Karl Hedman 1864–1931

Karl Hedman syntyi 23.9.1864 Vaasassa vauraan nahkurin poikana. Isän kuoltua lavantautiin joutui perhe suuriin vaikeuksiin. Äärimmäisen säästäväisenä ja määrätietoisena Karl Hedman suoritti lääketieteen lisensiaatin tutkinnon 1895, ja hänet valittiin Vaasan toiseksi kaupunginlääkäriksi 1910. Lapsuudestaan lähtien hän oli kiinnostunut vanhoista esineistä. Koko opiskeluajan Helsingissä hän kulki taidenäyttelyissä ja teki jo tuolloin muutaman taidehankinnan.

Pohjanmaan historiallisen museon hallitukseen hänet valittiin 1898. Myöhemmin hän otti hoitaakseen museon hallituksen puheenjohtajan tehtävät, ja museon intendentti hän oli kuolemaansa saakka. Suurena taiteen ystävänä hänestä tuli 1917 Suomen Taideyhdistyksen kunniajäsen.

Hän oli myös taitava liikemies. Ensimmäisen maailmansodan aikana hän tuotti ulkomailta vaikeasti saatavia lääkekasveja ja mausteita, ja niillä hankitut varat käytettiin hopea- ja tinaesineiden hankkimiseen museolle. Halvemmalla saatavat esineet maksettiin museon niukoista varoista. Lukemattomilla sairaskäynneillään hän näki kauniita esineitä, jotka eivät olleet omistajilleen niin suuressa arvossa kuin museolle. Usein hän ottikin niitä maksuksi. Esineitä oli kertynyt jo siinä määrin, että niille tarvittiin oma tila. Karl Hedman hankki runsaasti varakkailta vaasalaisilta lahjoituksia museon rakennusrahastoon. Vuonna 1928 oli kolmekerroksinen museorakennus valmis sisustettavaksi, jolloin hän muutti taloon vaimonsa kanssa ja piti siellä myös lääkärinvastaanottoa. Museo avattiin juhlallisin menoin kesällä 1930. Kovin kauaa ei Karl Hedman ehtinyt nauttia suuresta aikaansaannoksestaan, sillä hän kuoli 29.4.1931. Hedmanin pariskunta oli lapseton ja he ovat lahjoittaneet koko mittavan kokoelmansa Pohjanmaan museolle.

Karl Hedmanin ja hänen vaimonsa Elin Maria Emilian tuhkauurnat ovat museon merenpuoleisessa kivijalassa.

12. Ilkankatu

Jaakko Ilkka 1545–1597

Nuijasotapäällikkö Jaakko Pentinpoika Ilkka nousi Ilkkalan talon isännäksi 1585 isänsä jälkeen. Talo oli vauras ja vaurastui vielä Jaakko Ilkan aikana. Marraskuun 25. päivänä 1596 päättivät Etelä-Pohjanmaan suomenkielisten pitäjien talonpojat lopettaa linnaleirin[1)] maksamisen sotaväelle ja puolustaa päätöstään asein, nuijin ja aidanseipäin. Säätynsä puolesta Jaakko Ilkka olisi sopinut talonpoikia sortavien ratsumiesten leiriin, mutta hän valitsi toisin. Jaakko Ilkka nousi talonpoikien rinnalle ja heidän johtajakseen linnaleiriä vastaan. Hän joutui tammikuussa 1596 vangiksi Turun linnaan. Sieltä hän pääsi pakenemaan ja palasi kotiseudulleen. Marski Klaus Flemming mestautti Jaakko Ilkan Isonkyrön vanhan kirkon kohdalla Kontsaansaareessa 1597.

1) Linnaleiri oli Ruotsin-valtakunnassa käytössä ollut järjestelmä, jolla sotaväki majoitettiin sotaretkien väliajoilla ja erityisesti talvisin kruunun ja aatelisten linnoihin, linnoituksiin ja varakkaisiin taloihin.

13. Mannerheimintie

Carl Gustaf Emil Mannerheim 1867–1951

Suomen marsalkka, C.G. Mannerheim vaikutti henkilökohtaisesti myös Vaasassa. Ylipäällikkö Mannerheimin johtama hallitusjoukkojen päämaja sijaitsi maaherrantalossa (Koulukatu 2) 19.1.-8.2.1918. Talon toisessa kerroksessa on yksi kulmahuone sisustettu Mannerheim-museoksi.

C.G. Mannerheim otti 26.2.1918 Vaasan torilla vastaan noin tuhat jääkäriä, jotka palasivat Saksasta sotakoulutuksesta. Itsenäisen suomen vanhin kunniamerkki, Vapaudenristi, perustettiin C.G. Mannerheimin esityksestä Vaasan senaatin julistuksella 4.3.1918. Sen on piirtänyt Akseli Gallen-Kallela

14. Smirnoffintie

Vasili Smirnoff 1842–1932

Farmaseutti Vasili Smirnoff oli suurlahjoittaja, joka omalla lahjoituksellaan (200.000 mk) on ollut vaikuttamassa mm. Pohjanmaan museon rakentamiseen ja kokoelmien kartuttamiseen.

Pyhän Maarian kirkon rauniot Vanha Vaasa

kuva: Rita Lukkarinen

Vanha Vaasa

15. Adelcrantzinkuja

Carl Fredrik Adelcrantz 1716–1796

C.F. Adelcrantz syntyi Tukholmassa ja kuoli siellä 17.3.1796. Hän oli vapaaherra ja arkkitehti. Suvun alkuperäinen nimi oli Törnqvist, mutta se aateloitiin vuonna 1712 Adelcrantziksi. C.F.Adelcrantz oli Kustaa III:n hovissa merkittävä henkilö. Kustaa III perusti Vaasan hovioikeuden 1776, ja näin hovi-intendentti Adelcrantz sai tehtäväkseen piirtää Vaasan hovioikeuden (nyk. Mustasaaren kirkon). Talo

valmistui 1786. Hänen töitään Ruotsissa ovat mm. Kuninkaallinen Ooppera (1782), Adolf Fredrikin kirkko (1774), Drottningholmin teatteri (1766).

16. Gripinkatu

Bo Joninpoika Grip 1330–1386

Drotsi, Suomen laamanni Bo Joninpoika Grip syntyi 1330-luvulla ja kuoli 20.8.1386. Hän oli lähtöisin merkittävästä ruotsalaisesta aatelissuvusta, jonka vaakunakuvio oli aarnikotka (grip).
Bo Joninpoika Grip oli kuningas Albrekt Meclenburgilaisen yleisvirkamies, joka otti vallan isännältään 1370 ja sai siten haltuunsa mm. kolmanneksen Ruotsista ja kaikki Suomen linnalääniit.[2] Bo Joninpoika Grip oli merkittävin ei-kuninkaallinen maanomistaja. Varallisuutensa ansiosta hän toimi tiettyinä ajanjaksoina yksityispankkiirina ja lainoittajana, jopa kuninkaalle.

17. Juhananpolku

Juhana III 1537-1592

Kustaa Vaasan poika Juhana III oli Suomen herttua 1556–1563 sekä Ruotsin kuningas 1569–1592.
Tultuaan Suomen herttuaksi asettui hän asumaan Turun linnaan puolalaisen puolisonsa Katariina Jagellonican kanssa. Yhdessä he kehittivät Turun linnan arkkitehtuuria ja loivat sinne renessanssihovin taideteoksineen, hienoine sisustuksineen ja muodikkaine juhlineen. Katariina Jagellonica oli italialaista sukujuurta ja hänellä oli laajat kontaktit Euroopan hoveihin, jotka olivat hänen esikuviaan. Hän toi Suomeen mm. haarukan, joka herätti aikalaisissaan hämmennystä, jopa pelkoa.

18. Kaarle IX:n katu

Kaarle IX 1550–1611

Edellisen veli Kaarle IX on perustanut Vaasan. Hän oli nuorin Kustaa Vaasan pojista, joita oli viisi (myös tyttöjä oli viisi). Kaarle IX oli Ruotsin kuningas 1604–1611. Ennen kuninkuutta hänet tunnetaan nimellä Kaarle herttua. Hän vieraili Pohjanmaalla 1602 ja asui perheineen kuusi päivää Korsholman linnassa. Päätös kaupungin perustamisesta "Pohjanmaalle Mustasaaren pitäjään likellä Korsholmaa" on allekirjoitettu 2.10.1606. Kaarle IX on perustanut Oulun 1605 ja Kajaanin 1607. Kaarle IX:llä oli kaksi vaimoa Maria av Pfalz 1561–1589 sekä Christina av Holsten-Gottorp 1573–1625. Lapsia oli yhteensä kymmenen

19. Kustaa III:n polku

Kustaa III 1746–1792

Kustaa III oli Ruotsin terävä-älyinen ja taiteellisesti lahjakas hallitsija 1771–92. Hän palautti ylimmän hallitusvallan säädyiltä kuninkaalle, edisti kulttuuria, kävi turhan sodan Venäjää vastaan, joutui konfliktiin aateliston kanssa ja tuli murhatuksi 1792. Kuningas Kustaa III perusti Vaasaan Suomen toisen hovioikeuden 1776. Hän teki kuninkaan matkan Suomeen ja saavuttuaan Hämeenlinnaan hän vahvisti 20.6.1775 muodolliset päätökset hallinnollisesta ja oikeudellisesta jaotuksesta. Hän oli monessa suhteessa edistyksellinen. Hän uudisti oikeuslaitosta lopettamalla kidutuksen käytön kuulusteluissa ja vähensi kuolemanrangaistuksen käyttöä. Myös kulttuurielämä koki hänen aikakautenaan mullistuksen. Kustaa III perusti kuninkaallisen oopperan 1773 ja vuonna 1786 Ruotsin akatemian sekä 1788 kuninkaallisen dramaattisen teatterin Tukholmaan. Hänen kiinnostuksensa arkkitehtuuriin ja sisustamiseen johti siihen, että hänen mukaansa on nimetty kokonainen tyylisuunta "kustavilaisuus". Kustavilaisen ajan hienona monumenttina pidetään myös Vaasan silloista hovioikeutta (nykyistä

2) Linnalääni oli valtion paikallishallintoalue Ruotsissa ja Suomessa keskiajalta uuden ajan alkuun. Sen keskuksena oli linna ja päällikkönä toimi joko kuninkaan tai aateliston luottamusta nauttiva käskynhaltija. Linnaläänin hallinnoima alue vastasi yleensä maakuntalaitoksen yhtä maakuntaa. Linnalääni jakautui voutikuntiin ja hallintopitäjiin

Mustasaaren kirkkoa). Talon on suunnitellut kuninkaan hoviarkkitehti Carl Fredrik Adelcrantz. Talo valmistui 1786.

Suvilahti

20. Harstadinkatu

Harstad on 23.000 asukkaan kaupunki Pohjois-Norjassa. Vaasan ystävyyskaupunki se on ollut vuodesta 1949 lähtien.

21. Helsingörinkatu

Helsingör on noin 61.000 asukkaan satamakaupunki Tanskan Själlannissa. Vaasan ystävyyskaupunki se on ollut vuodesta 1949 lähtien.

22. Kielinkatu

Kiel on 231.000 asukkaan vilkas rantakaupunki, joka sijaitsee Kielin kanavan varrella Saksassa. Vaasan ystävyyskaupunki se on ollut vuodesta 1967.

23. Pärnunkatu

Pärnu on Lounais-Virossa sijaitseva noin 44.000 asukkaan rantakaupunki. Ystävyyskaupunkimme se on ollut vuodesta 1956.

24. Schwerininkatu

Saksalainen 97.000 asukkaan kaupunki, joka sijaitsee Hampurista koilliseen. Vaasan ystävyyskaupunki vuodesta 1965.

25. Teirinkatu

T.E. Teir 1908–1988

Tor-Erik Teir (Tuffe) syntyi Lapväärtissä opettaja Frans Viktor Teirin ja Hilja Olivia Hanneliuksen perheeseen. Ylioppilaaksi tulonsa jälkeen 1925 hän aloitti oikeustieteen opinnot Helsingin yliopistossa ja sai varatuomarin arvon vuonna 1933. Vaasaan kaupunginsihteeriksi hän tuli 1937 ja hoiti virkaa

vuoteen 1944 saakka.
Talvisodan aikana hänelle tuli Malmöstä puhelu, jossa kysyttiin, miten Vaasassa voidaan ja tarvitaanko apua. Tuolloin oli kaupunkimme juuri joutunut pommituksen kohteeksi ja paljon ikkunoita oli särkynyt. Tuffe Teir vastasi ponnekkaasti, että ikkunalasia ja lasimestareita tarvitaan. Hänen nopean reagointinsa ansiosta käynnistyi kummikaupunkitoiminta Malmön ja Vaasan välillä. Vuonna 1944 hän siirtyi pankkimaailmaan. Hänestä tuli HOP:n (Helsingin-Osake-Pankki) Vaasan konttorin johtaja. Siinä tehtävässä hän oli eläkeikäänsä saakka. Vuonna 1951 hänet valittiin Vaasan kaupunginvaltuustoon, ja heilutti puheenjohtajan nuijaa 18 vuotta. Vaikka hän oli Vaasa-henkinen, oli hänen mielipiteensä, että eri alueiden välinen vuorovaikutus kehittää koko seutua. Vapaa-aikanaan hän rentoutui laulun parissa. Hän oli Wasa Sångargillen jäsen vuodesta 1937 ja puheenjohtaja vuosina 1941-55. Yhteiskunnallisista ansiostaan hän sai mm. kaupunkineuvoksen arvon, Suomen Valkoisen Ruusun I lk:n ritarimerkin ja Suomen Leijonan komentajamerkin.

26. Uumajankatu

Uumaja on 111.000 asukkaan kaupunki Ruotsissa. Merenkurkun yli matkaa on vain noin 80 km. Vaasan ystävyyskaupunki se on ollut vuodesta 1949 lähtien. Vaasan ja Uumajan välillä on ollut laivaliikennettä jo vuodesta 1948 lähtien.

Edvin Hevonkoski,
Seitsemän veljestä
Edvinin polulla Asevelikylässä

kuva: Rita Lukkarinen

Asevelikylä

27. Aleksis Kiventie

Aleksis Kivi 1834–1872

Suomen kansalliskirjailija Aleksis Kivi syntyi Nurmijärvellä Palojoen kylässä räätäli Erik Stenvallin ja Anna-Kristiina Hambergin viisilapsiseen perheeseen.
Ainainen varojen puute pakotti hänet keskeyttämään koulunkäynnin kolmannella luokalla 1852. Hän jatkoi lukujaan yksityisesti ja pääsi ylioppilaaksi syksyllä 1857.
Aleksis Kiven tuotantoon kuuluu kymmenen näytelmää, romaani ja runokokoelmia. Hän sai useita kirjallisuuden palkintoja vuosina 1850–1860. Tunnetuimmat teokset ovat *Seitsemän veljestä*, *Nummisuutarit* ja *Kihlaus*. Aleksis Kivi kuoli 31.12.1872 veljensä luona Tuusulassa. Kansalliskirjailija Aleksis Kiven päivää vietetään 10. lokakuuta, joka on samalla suomalaisen kirjallisuuden päivä. Aleksis Kiven hauta on Tuusulan hautausmaalla. Kirjailijaa esittävä patsas, joka paljastettiin 10.10.1939, on Helsingissä Rautatientorilla. Patsaan on tehnyt kuvanveistäjä Wäinö Aaltonen.

Satama
kuva: Rita Lukkarinen

Vaskiluoto

28. Duvaldtintie

Gustaf Duvaldt 1845-1896

Hovioikeudenneuvos, joka oli mukana myös kunnallispolitiikassa vuosina 1875–81. Gustaf Duvaldt oli ensimmäisten joukossa merkitsemässä perustettavan Waasan-Osake-Pankin osakkeita (101 kpl). Hän oli suurlahjoittaja ja lahjoitti varoja mm. Palosaaren kirkon rakentamiseksi, kansakouluja varten sekä 69.100 mk halkojen ostamiseen ja jakamiseen tarvitseville poikkeuksellisen kylminä talvina. Gustaf Duvaldt määräsi testamentissaan vuonna 1887, että Vaasan kaupungille on hänen kuolemansa jälkeen annettava rahastoksi 30.000 mk sekä puolet sen jälkeen kuolinpesään jäävästä omaisuudesta. Duvaldt kuoli 1896 jolloin lahjoituksen arvoksi tuli 340.686,84 mk. Hänen sukulaisensa eivät olleet tyytyväisiä päätökseen, ja kaupunki joutui riitelemään useammassa oikeusasteessa ennen kuin asia lopulta ratkesi senaatissa kaupungin eduksi. Gustaf Duvaldtin hauta on Vaasan vanhalla hautausmaalla.

29. Reininkatu

Anders Johan Rein 1805–1852

Anders Johan Rein oli vaasalainen raatimies, joka toimi maistraatin sihteerinä Vaasan palon jälkeen 1852, kun raatimies J.F. Aurénin talon naapureita kuulusteltiin. Rein kuoli kesken tehtävän lokakuussa 1852.

30. Apollontie

Apollo-laiva
C.G. Wolffin omistama, omalla veistämöllään vuonna 1858 rakentama 250 lästin parkki[3].

31. Hedbergintie

A.R. Hedberg 1862–1922
Kenttärovasti ja itsenäisyysaktivisti August Reinhold Hedberg oli voimakkaasti mukana puuhaamassa erityisiä kyläpalokuntia, jotka nimestään huolimatta olivat todellisuudessa järjestyskaarteja. Niiden tarkoituksena oli yleisen turvallisuuden takaaminen yhteiskunnallisten levottomuuksien aikana 1917. Hän oli mukana perustamassa salaista keskuskomiteaa kyläpalokuntia kehittämään ja hallinnoimaan. Tällä komitealla oli vilkkaat yhteydet Helsingissä toimivaan Aktiiviseen komiteaan sekä Saksassa koulutettaviin jääkäreihin. Toiminta liittyi saumattomasti aseiden salakuljetukseen Merenkurkun yli Suomeen.

32. Holmintie

Werner Holm 1888–1917
Vikingalla asunut vaasalainen, jonka venäläiset surmasivat kalastusmatkalla Söderbådanilla 23.8.1917.

33. Iiriksentie

Iris laiva
Iris oli konsuli Alfred Hedmanin omistama 178 lästin[4] priki[5]. Laiva rakennettiin C.G. Wolffin telakalla 1868. Laiva hoiti 1800-luvun lopulla matkustajaliikennettä välillä Vaasa-Turku-Lyypekki. Alfred Hedman oli useita vuosia Vaasa-Pohjanmeri-Höyrylaiva-Osakeyhtiön suurin osakkeenomistaja sekä yhtiön toimitusjohtaja 1874-92.

34. Levóninkatu

August Alexander Levón 1820-1875
August Alexander Levón syntyi Raahessa 14.11.1820 henkikirjoittaja Johan Levónin ja kokkolalaisen Brita Christina Ahlbergin viidentenä lapsena. Suvun alkuperäinen nimi oli Leinonen. August lähetettiin 12-vuotiaana raahelaisen apteekkarin oppiin. Proviisorin tutkinnon hän suoritti Vaasassa apteekkari Lindebäckin palveluksessa. Apteekkaria hänestä ei tullut. Sen sijaan hänestä tuli merkittävä teollisuusmies ja Vaasan ensimmäinen teollistaja. Syksyllä 1846 hän sai luvan perustaa Vaasaan pienen väritehtaan, jossa värien lisäksi valmistettiin etikkaa. Tehtaan nimi oli Alkula ja talo on edelleen alkuperäisellä paikallaan Pappilanmäellä. Nyt talossa on 4H kerhon toimintaa. Vuonna 1849 hän sai luvan perustaa myös höyrymyllyliikkeen. Höyrykoneesta riitti tehoa myös viljan jauhamiseen. Hänen tehtaansa sijaitsivat kaupungin pohjoispuolella ja säästyivät näin ollen Vaasan palosta 1852. Hän oli yksi aktiivisimmista kaupungin palon jälkeistä siirtoa kannattaneista kaupunkilaisista, koska hän näki kaupungin uudelleenrakentamisen avaavan uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Vuonna 1856 hän perusti tiilitehtaan Hietalahteen, sillä uuden kaupungin rakentamisessa tarvittiin tiiliä. Samassa yhteydessä toimi myös saha. Vaasan Puuvilla Manufaktuuri aloitti toimintansa 1859 Palosaarella. Entisessä Puuvillatehtaassa toimii nykyään Palosaaren Yrityskeskus, Vaasan yliopisto, Technobotnia ja Länsi-Suomen muotoilukeskus Muova. A.A. Levón toimi myös kirjapainoalalla ja julkaisi Vaasassa ensin Ilmarista ja vuodesta 1856 lähtien Vasabladet -sanomalehteä. Hän osti uudesta Vaasasta kaksi tonttia nykyisen Rantakadun päästä ja rakennutti niille asuin- ja talousrakennusten lisäksi mm. kasvien ja taimien ympärivuotista kasvatusta varten talvipuutarhan sekä kookkaan lämmitettävän kasvilavan. Hänen kauppapuutarhastaan ja taimitarhastaan huolehtivat Ruotsista tulleet ammattitaitoiset puutarhurit. August Alexander Levón oli mukana perustamassa laivayhtiöitä, ja hän omisti osakkeita mm. Pohjanmaan Höyrylaiva Osakeyhtiössä.

A.A. Levón
Pohjanmaan museon kokoelmat

Vaasan Höyrymyllyn toiminta siirtyi uuteen rakennukseen 1876. Nykyään talon nimi on Academill ja siinä toimii Åbo Academi. Academill on loistava esimerkki siitä, miten vanha teollisuusrakennus otetaan uutteen käyttöön säilyttäen rakennuksen alkuperäinen henki. Lion Capitalin omistama Vaasan & Vaasan leipomo on kyseisen Höyrymyllyn peruja. August Alexander Levónin patsas on kaupungintalon eteläpuolella. Patsaan on tehnyt kuvanveistäjä Lauri Leppänen. Patsas on paljastettu Höyrymyllyn 100-vuotisjuhlan kunniaksi 1949.

35. Neptunintie

Neptun-laiva
Carl Gustaf Wolffin rakennuttama ja omistama 165 lästin parkki. Se myytiin 1854–56. Uusi 294 lästin Neptun valmistui 1862.

36. Onni Kokontie

Onni Kokko 1905–1918
Onni Kokko oli helsinkiläinen 13-vuotias poika, joka liittyi vaasalaisiin vapaussotureihin Limingassa, näiden ollessa matkalla vapauttamaan Oulua. Kipinän sotaan hän sai siitä, kun venäläiset surmasivat hänen isänsä. Vaasalainen jääkäriluutnantti Oskar Peltokangas otti hänet taisteluläheteikseen. Onni Kokko haavoittui Tampereen valtauksessa Messukylässä 25.3.1918, jonka jälkeen siirrettiin Vaasan sotilassairaalaan jossa myöhemmin kuoli. Hänet on haudattu Vaasan hautausmaalle.

3) parkki on 3-5 -mastoinen purjealus
4) vanha tilavuus ja painomitta, jonka suuruus on vaihdellut ajan, tavaralajin ja paikkakunnan mukaan
5) pieni kaksimastoinen purjealus

37. Pallaksentie

Pallas-laiva
C.G. Wolffin 1848 rakentama 220 lästin parkki.

38. Peltokankaantie

Oskar Peltokangas 1893–1918
Oskar Peltokangas syntyi 2.1.1893 Vaasassa. Käytyään Palosaaren ruotsinkielisen kansakoulun hän pääsi Vasabladet-lehteen töihin. Hän lähti Saksaan Lockstedtiin jääkärikoulutukseen 1915. Saavuttuaan takaisin Vaasaan hän ryhtyi kouluttamaan suojeluskuntalaisia Vaasan ympäristöpitäjissä mm. Maalahdessa, Sulvalla ja Sundomissa. Hän johti suojeluskuntaryhmää "Sundomin kolonnaa", joka Vaskiluodossa riisui aseista kaksi kertaa venäläiset yksiköt. Tämän jälkeen Oskar Peltokangas kokosi vapaaehtoisista vaasalaisista joukon Oulun vapauttamista varten. Lähes 700 miehen joukko, josta 150 oli "Sundomin kolonnasta", lähti 2.2.1918 junalla kohti Oulua. He jäivät Kempeleen asemalla pois jatkaakseen jalkaisin Ouluun. Valkoisten ja punaisten välisessä kovassa tulituksessa joutuivat punaiset antautumaan. Oskar Peltokangas sanoi joukoilleen tapahtuman jälkeen: "Älkäämme vielä hurratko. Vasta kun olemme vallanneet Tampereen on syytä juhlaan." Joukon palattua Oulun valtauksesta Vaasaan olivat vaasalaiset heitä asemalla vastassa ja kukittivat heidät. Erityisesti Peltokankaasta oli tullut kiistaton kansan suosikki. Hän siirtyi joukkoineen aina sinne, missä taistelut olivat kiivaimmillaan. Tampereen Messukylän valtauksessa he olivat mukana, ja tuossa taistelussa hän sai vasempaan kylkeensä kuolettavan kuulan, joka tuli ulos selästä. Asetakissa on kaksi ulostuloreikää. Asetakki on nähtävillä Vaasan Veteraanimuseossa (Kirkkopuistikko 22). Oskar Peltokangas kuoli ambulanssissa matkalla Kangasalan sairaalaan 25.3.1918 ja on haudattu Vaasan sankarihautaan. Ennen kaatumistaan hän sai ylennyksen luutnantiksi ja urheudestaan III ja IV luokan vapaudenristin. Oskar Peltokankaan kotitalo on Onkilahdenkatu 3:ssa. Talon seinään on Pohjanmaan maanpuolustuskilta kiinnittänyt 6.12.2003 muistolaatan.

39. Saturnuksentie

Saturnus-laiva
C.G. Wolffin omistama, ja hänen omalla laivaveistämöllään rakennettu 287 lästin parkki

40. Vapaudentie

Katu on nimetty 27.1.–5.5.1918 käydyn kansalaissodan päättymisen muistoksi. Sitä on kutsuttu myös Vangintieksi, koska sitä rakensivat venäläiset kasarmeilta pidätetyt sotavangit. Raskain uhrein Suomi lunasti vapautensa kansalaissodassa. Vaikeinta oli se, että taistelua täytyi käydä myös omia veljiä vastaan, kun venäläismieliset punaiset ja itsenäisyyttä kannattavat valkoiset taistelivat. Kymmenet tuhannet ihmiset maksoivat siitä hengellään, joko kaatuen taisteluissa tai kuollen tauteihin tai nälkään vankileireillä.

41. Wolffintie

Carl Gustaf Wolff 1800–1868
Carl Gustaf Wolff syntyi Viaporissa, jossa hänen isänsä Ludwig Diedrich Wolff toimi sotilassoittokunnan johtajana. 18-vuotiaana C.G. Wolff tuli Vaasaan liikeapulaiseksi raatimies Withanderin puotiin. Oman liikkeen hän perusti 25-vuotiaana. Pian hän ryhtyi valmistaman omalla veistämöllään parkkilaivoja, prikejä ja kuunareita. Veistämö sijaitsi Palosaarella, samalla tontilla, missä nyt sijaitsee Vaasan Saippua Oy. Lisäksi hänellä oli taklaustyöpaja Mansikkasaaressa. Hänellä oli vuosikymmenten aikana aina jokin laiva tekeillä, jotta laivanrakentajien ammattitaito säilyi hyvänä ja jotta laivanrakentajilla olisi ansiotyötä. Kaikkiaan hän rakennutti 42 alusta, jotka hoitivat terva- ja suolakauppaa maailman merillä. Laivojen yhteinen kantavuus oli 8 552 lästiä (15 837 rekisteritonnia). Merellä saattoi olla yhtä aikaa 25 hänen alustaan. Vaikka C.G. Wolff olikin yksi niistä, jotka vastustivat kaupungin siirtoa palon jälkeen nykyiselle paikalle, tyytyi hän päätökseen ja oli edesauttamassa uuden kaupungin rakentamista. Esimerkillään hän osoitti vaasalaisille, että uusi kaupunki tarjosi erinomaiset mahdollisuudet kaupan ja merenkulun harjoittamiseen. Wolff sai kauppaneuvoksen arvon 1851. Hän hoiti Lyypekin konsulaattia kaksi vuosikymmentä. Lisäksi hän oli Ruotsin ja Norjan varakonsuli 20 vuotta. Yhteiskunnallisesti merkittävistä tehtävistä mainittakoon, että hän oli valtiopäivillä porvariston valitsema edustaja. C.G. Wolff oli aikanaan Suomen suurin laivanvarustaja ja lisäksi Vaasan läänin suurin työnantaja. Niukoista oloista lähteneenä hän kuitenkin osoitti suurta ymmärrystä vähävaraisia kohtaan ja korosti, miten tärkeää on kohdella alaisiaan ihmisarvoisesti. Talven 1868 nälänhätää, jolloin ihmisiä kuoli tuhansittain, hän yritti lievittää ostamalla torilta suuria määriä elintarvikkeita, jotka jaettiin kaupungin kerääntyville nälkää näkeville. Carl Gustaf Wolff kuoli Tukholmassa 19.7.1868. S/S Thule toi hänen balsamoidun ruumiinsa Palosaaren satamaan, josta tammiarkku kannettiin juhlavin menoin Wolffin huvilaan. Carl-Gustaf Wolffilla oli kahdesta avioliitosta yhteensä 16 lasta. Isän kuoltua oli elossa vielä 12 lasta.

C.G. Wolff
Pohjanmaan museon kokoelmat

Vetokannas

42. Jääkärinpuistikko

Puistikko on nimetty jääkärien muistolle. Tapahtumia, jotka ovat jääkäriliikkeen synnyn taustalla:
- ensimmäinen sortokausi 1899–1905
- helmikuun manifesti, jolla Nikolai II otti itselleen maassamme lisää valtuuksia
- Suomen sotalaitos lakkautettiin. Suomalaiset yritettiin saattaa laittomasti Venäjän asevelvol lisuuslain alaisiksi 1901–1905 ja toimeenpantiin laittomat kutsunnat 1902–1905
- eduskunnan puhemies P.E. Svinhufvud vangittiin ja karkotettiin Siperiaan 25.11.1914

Jääkäriliike on ainoa puhtaasti suomalaiselta pohjalta noussut kapinaliike, joka on saavuttanut tavoitteensa; Suomen itsenäisyyden.
Syksyn 1914 kuluessa syntyi ajatus ottaa yhteyttä silloin maailmansodan voitokkaaseen Saksaan sotakoulutuksen saamiseksi suomalaisille. Tie näytti kulkevan Tukholman kautta. Yhteydenotot eivät olleet hallitusten välisiä, vaan erilaisten kollegioiden kautta eri virka-asteisiin Ruotsissa ja Saksassa vaikuttavien suomalaisten henkilöiden kautta. Vihdoin tammikuun 26. päivänä 1915 Saksan sotaministeriössä pidetyssä kokouksessa päätettiin järjestää pyydetty koulutus Lockstedtissa. Koulutus naamioitiin Pfadfinder (partiolais-) -kurssiksi. Tieto päätöksestä tuli helmikuun alussa Suomeen. Ylioppilaspiireissä järjestettiin kiireinen matkaan lähtevien värväys. Ilmoittamalla matkustavansa Ruotsiin opiskelemaan sai passin vaikeuksitta. Jo syksyllä 1915 ulkomaanpassin saanti oli vaikeata ja helmikuusta 1916 lähtien niitä ei myönnetty lainkaan 19–35 -vuotiaille miehille. Jääkäreiden värväystoiminta oli alkanut. Lähes 2000 miestä lähti Saksaan sotakoulutukseen. Huomattavin etappitie johti Kemistä Haaparantaan. Matka suoritettiin avoveden aikaan purje- tai moottoriveneellä. Meren jäädyttyä käveltiin tai hiihdettiin Ruotsin puolelle, ja sieltä matka jatkui hiukan helpommin. Venäläiset paljastivat tämän etapin 20.1.1916. Siihen mennessä sitä oli käyttänyt noin 800 miestä. Tornion ja

Kemijoen varren kautta meni 600 miestä. Tammikuun 1916 lopulla muodostui Merenkurkusta uusi valtaväylä. Matka Lockstedtin leirille oli vaarallinen ja raskas se kesti keskimäärin 10–12 päivää.
Helmikuun 13. päivänä 1918 jääkärit vannoivat sotilasvalan Suomen lailliselle hallitukselle ja seuraavana päivänä alkoi kotimatka. Matkustajalaiva Arcturus toi jääkärit Vaasaan 25.2.1918, päivälleen kolme vuotta sen jälkeen kun Pfadfinderien koulutus Lockstedtissa oli aloitettu.
Seuraavana päivänä jääkärit kokoontuivat ensimmäiseen ja samalla viimeiseen yhteiseen paraatin Vaasan torille. Paraatin otti vastaan kenraali C.G. Mannerheim.

43. Karpinkatu

Carl Ludvig Carp 1843–1924
Hovioikeudenneuvos Carl Ludvig Carp oli ansioitunut kirkkovaltuutettu sekä kaupunginvaltuutettu. Hän on lahjoittanut kaupungille rahaston. 1901 annettu uusi asevelvollisuuslaki aiheutti passiivista vastarintaa virkamieskunnassa. Vaasan Hovioikeudesta erotettiin kolme niskoittelevaa virkamiestä, Carl Ludvig Carp oli yksi heistä.

44. Kuulankatu

Toivo Kuula 1883–1918
Säveltäjä Toivo Timoteus Kuula syntyi kirkonkirjojen mukaan Vaasassa mutta perimätiedon mukaan Alavudella. Hän kävi viisi luokkaa suomenkielistä lyseota Vaasassa ja muutti sitten Helsinkiin opiskelemaan. Musiikillinen lahjakkuus näkyi hänessä jo hyvin varhain. Toivo Kuulan lestadiolaistaustainen isä Matti (Taikinamäki), jonka sotilasnimi oli Kuula, oli varuskunnan vääpeli. Perhe asui varuskunnan alueella. Isä halusi pojastaan pappia, mutta musiikki vei voiton. Toivo Kuula opiskeli saamansa stipendin turvin säveltämistä ulkomailla Bolognassa, Leipzigin konservatoriossa ja Pariisissa. Hän toimi kapellimestarina Oulussa Soitannollisen seuran orkesterissa 1910–11, Helsingissä hyvän ystävänsä Leevi Madetojan apulaisena 1912–14 ja Viipurin Musiikin Ystävien orkesterissa 1916–18. Hän oli myös Suomen Säveltaiteen Liiton (SSL) perustajajäsen 1917. Toivo Kuula avioitui 1905 luokkatoverinsa Silja Valon kanssa. Heille syntyi yksi tytär Aune, joka kuoli pian syntymänsä jälkeen. Avioliitto kariutui 1913. Myöhemmin Toivo Kuula solmi avioliiton laulaja Alma Silventoisen kanssa. Heille syntyi 1917 tytär Sinikka, josta tuli tunnettu pianotaiteilija. Säveltämisen lisäksi Toivo Kuula oli kiinnostunut tähtitieteestä. Hän hankki paljon alan kirjallisuutta, suuren kaukoputken ja opiskeli matematiikka. Vuonna 1910 hän lahjoitti Almalle kirjan, jossa oli hänen piirtämänsä taivaankansi tähdistöineen. Se on niin tarkka, että vain alan ammattilainen pystyy tulkitsemaan sitä.
Toivo Kuula kuoli 18.5.1918 Viipurin lääninsairaalassa. Hän haavoittui vappuyönä ravintola Seurahuoneen pihalla kansalaissodan jälkeisessä valkoisten voitonjuhlassa, kun jääkäriaiupseeri Oskar Einar Pirinen ampui häntä. Toivo Kuula on haudattu Helsingin Hietaniemeen.
Toivo Kuulan patsas on kaupungintalon puistossa. Patsaan on tehnyt kuvanveistäjä Wäinö Aaltonen, ja se on paljastettu 1963. Toivo Kuulan musiikillinen perintö elää voimakkaana Vaasassa. Hänen nimeään kantava nuorten musiikkiopisto on perustettu 1952.

45. Näkinkuja

Näcken-laiva
Näcken oli raatimiesten Efraim Hellsbergin ja Ernst Björkqvistin ja Gabriel Rewellin omistama 52 lästin kuunari[6] Laiva rakennettiin C.G. Wolffin telakalla 1841. Englantilainen korvetti[7] Firefly ampui laivan upoksiin Palosaaren satamassa 8.8.1855.

46. Vellamonkatu

Wellamo-laiva
C.G Wolffin laivaveistämöllä veistetty 280 lästin parkki. Laivan omisti Wasa Varvsbolaget.

Gerbyn venevajat
Jouko Keto
öljyväri

47. Leif Färdingin polku

Leif Färding 1951–1984
Runoilija Leif Färding syntyi 21.5.1951. Lyyriseksi runoilijaksi sanottu Leif Färding ehti liki kolmetoista vuotta kestäneen uransa aikana julkaista neljä kokoelmaa; viides ja kuudes ilmestyivät postuumina. Esikoiskokoelma *Maailmaa minä rakastan ilmestyi* 1971. *Luominen* 1972, *Olen onnen poika* 1973, *Levoton oksa, Keinuva sydän* 1977 ja *Ihan kuin ihminen kuuntelisi* 1984. Hänen kuolinpäiväkseen on merkitty 23.11.1983. 11.10.2001 polku on nimetty Leif Färdingin poluksi Gerby-Västervik kotiseutuyhdistyksen ehdotuksesta.

Lähdeluettelo:

Vaasan nimihistoria; Jussi Kangas
Vaasa 1852–1952; Victor Hoving
Vaasan historia I-II; Armas Luukko
Vaasan historia III; Anneli Mäkelä
Vaasan historia IV; J. Kallenautio, H. Wester, P. Hirvonen, K. Andersson, E. Piispala
Eteläpohjalaisia elämänkertoja; E-P Maakuntaliitto, E-Pohjanmaanliitto, Pohjanmaanliitto
Hedmanin säätiön taidekokoelmia; Arne Appelgren
Hietalahden historiikki; L. Sundqvist, P. Järvinen. L. Hietamäki
Jääkäriliike 1915-1918 moniste; Jyrki Lahti
Routaa ja Rautaa; K.A. Wegelius
Oskar Peltokangas Vasabygdens folkhjälte; Brita Antila
Wikipedia

6) kaksi- tai useampimastoinen pitkittäistakiloitus purjealus
7) purjeilla kulkeva laiva, jolla oli fregatin taklaus

Albert Edelfelt

Joachim Kurtén

Porvarissäädyn puhemiehenä Joachim Kurtén oli arvostettu yli puoluerajojen. Tämän arvostuksen merkkinä porvarissääty hankki vuonna 1889 istuntosaliinsa puhemiehensä muotokuvan ajan johtavalta muotokuvamaalarilta, Albert Edelfeltiltä (1854-1905). Tämä oli hankkinut kansainvälistä mainetta vuonna 1885 maalaamallaan Louis Pasteurin muotokuvalla, minkä ansiosta hän sai malleikseen eurooppalaista sivistyneistöä ja myös Venäjän hallitsijahuoneen jäseniä.

Edelfelt maalasi kauppaneuvos Kurténin muotokuvan vuodenvaihteessa 1888-89. Vuoden 1888 valtiopäivillä aatelittomat säädyt olivat kokoontuneet edellisenä vuonna valmistuneessa Ateneumissa. Kurténin muotokuva ei esittele laajemmin tilaa, jossa puhemies on kuvattu. Tausta seinän väritys sekä vasemmalla näkyvä pilari viittaavat kuitenkin siihen, että Edelfelt halusi sijoittaa mallinsa itselleenkin tuttuun Ateneum-rakennukseen. Puhemies on esitetty johtamassa istuntoa kokouspaperit edessään ja nuija kädessään. Pöydällä on myös lasinen äänestysmalja. Mallin asento on kuunteleva, ja hänen katseensa on valpas ja ystävällinen. Kerrotaan, että Kurténin katseesta saattoi aina nähdä, mitä mieltä hän oli puhujien perusteluista. Taitelija näyttää olleen itsekin tyytyväinen Kurténin muotokuvaan, sillä teos oli esillä useissa näyttelyissä pian valmistumisensa jälkeen. Helmikuussa 1889 se esiteltiin Edelfeltin näyttelyssä Helsingissä. Taiteilijakollega Gunnar Berndtson, joka arvioi näyttelyn Finsk Tidskrift –lehdessä, kiitti erinomaisesti maalattuja käsiä ja mallin näköisyyttä, vaikka hän piti maalauksen yksityiskohtia hieman kovina. Kesällä 1889 muotokuva oli esillä Pariisin Salongissa. Pariisilaisyleisöä ihmetyttivät nuija ja äänestysmalja, jota epäiltiin jopa kultakalamaljaksi. Puhemiehen arveltiin niin ikään koputtavan maljan nuijallaan rikki vaatiessaan hiljaisuutta. Syksyllä 1889 Edelfelt osallistui teoksellaan Suomen Taideyhdistyksen näyttelyyn, jossa henkilömaalauksen valtionpalkinnon sai kuitenkin Fredrik Ahlstedt muotokuvallaan arkkipiispa Renvallista. Myöhemmin Kurténin muotokuva on esitelty Tukholmassa, Göteborgissa ja Pietarissakin.

Kuva kuuluu eduskunnan taidekokoelmiin. (Teksti kirjasta Puhemiehet – muotokuvia eduskunnan kokoelmista, Talmän – Porträtt ur riksdagens samlingar. Liisa Lindgren 2007).

Pertti Nisonen/Eduskunta

Albert Edelfelt

Joachim Kurtén

Talman Joachim Kurtén rönte uppskattning över partigränserna. Som ett bevis på denna respekt beställde borgarståndet 1889 ett porträtt av tidens ledande porträttmålare Albert Edelfelt (1854-1905). Porträttet av Louis Pasteur 1885 hade gett honom internationell renommè och tack vare det fick han porträttbeställningar av såväl europeiska vetenskapsmän och författare som medlemmar av det ryska kejserliga hovet.

Edelfelt målade porträttet av kommerserådet Kurtén i årsskiftet 1888-89. Vid 1888 års lantdag hade de ofräsle ståndens sammankommit i det ett år gamla Ateneum. Porträttet av Kurtén avslöjar inte mycket av den miljö modellen befinner sig i, men väggens färg och pelaren till vänster antyder i alla fall att Edelfelt velat placera honom i Ateneum, en för konstnären bekanta omgivning. Talmannen leder plenum med möteshandlingarna framför sig och talmansklubban i handen. På bordet står valurnan av glas. Modellen ser ut att lyssna uppmärksamt och välvilligt. Det påstås att det på Kurténs blick alltid gick att se vad han ansåg om det som sades.

Konstnären tycks själv ha varit nöjd med porträttet eftersom han ställde ut tavlan på flera utställningar. I februari 1889 visades porträttet på Edelfelts separatutsällning i

Helsingfors. I sin racension i Finsk Tidskrift berömde konstnärskollegan Gunnar Berndtson de uttrycksfulla händerna och målningens likhet med modellen, även om han fann detaljerna aningen hårda. Sommaren 1889 ställdes tavlan ut på Parissalongen. Parispubliken förundrade sig över talmansklubban och någon misstänkte att glasskålaen var till för guldfiskar. Man föreställde sig hur talmannen tystade med salen genom att slå skålen i spillor med sin klubba. Hösten 1899 deltog Edelfelt med porträttet i Finska konstföreningens utställning. Statens pris för bästa porträttet tilldelades Fredrik Ahlstedt för hans porträtt av ärkebiskop Renvall. Senare ställdes Edelfelts porträtt av Kurtén ut i Stockholm, Göteborg och S:t Petersburg. Tavlan tillhör riksdagens konstsamlingar. Texten ur boken Puhemiehet – muotokuvia eduskunnan kokoelmista, Talmän – Porträtt ur riksdagens samlingar. Liisa Lindgren 2007)

Förord

Folk rör sig dagligen bland gatunamnen i Vasa utan att nödvändigtvis ens fästa speciell uppmärksamhet vid dem, eftersom man inte behöver ledsagas när man rör sig i staden. Vår stad är emellertid fullspäckad av historia och historier som numera syns i gatubilden. Historiskt betydelsefulla gatuskyltar har försetts med ett tillägg om personen eller händelsen i fråga.

Vasa fick sin första namnkommitté år 1938. Kommitténs uppgift var att namnge områdena och gatorna efter den stora kommunsammanslagningen några år tidigare. Namnkommittéerna har inte någon funktion längre, utan gatorna namnges i samband med detaljplaneringen.

Populära gatunamn har sitt ursprung i naturen men gator kan också kallas efter någon historisk person, händelse eller dylikt. Största delen av dessa historiska namn har ofta sitt ursprung i ansedda personer som har verkat på orten. Exempel på sådana personer i Vasa är bland annat industrimannen August Alexander Levón, kommerserådet Joachim Kurtén och skeppsredaren Carl-Gustaf Wolff. Också stordonatorer och segelbåtar har sina egna gator. När det gäller historiska händelser finns år 1918 bland våra gatunamn.

Syftet med denna broschyr är att ge alla intresserade tilläggsinformation om namnen på våra gatuskyltar och att uppmuntra till att stifta bekantskap med vår 400-åriga stads historia.

Lycka till!

Eva Hudd

"Att minnas det förflutna skänker kraft i nuet"
Faye Myenne Ng

Text: Eva Hudd
Översättning Kristina Weijola
Layout: Racecon Consulting Oy
Förläggare: Jättesnygga Vasa, Vasa Stad
Pärmbilden: Rita Lukkarinen

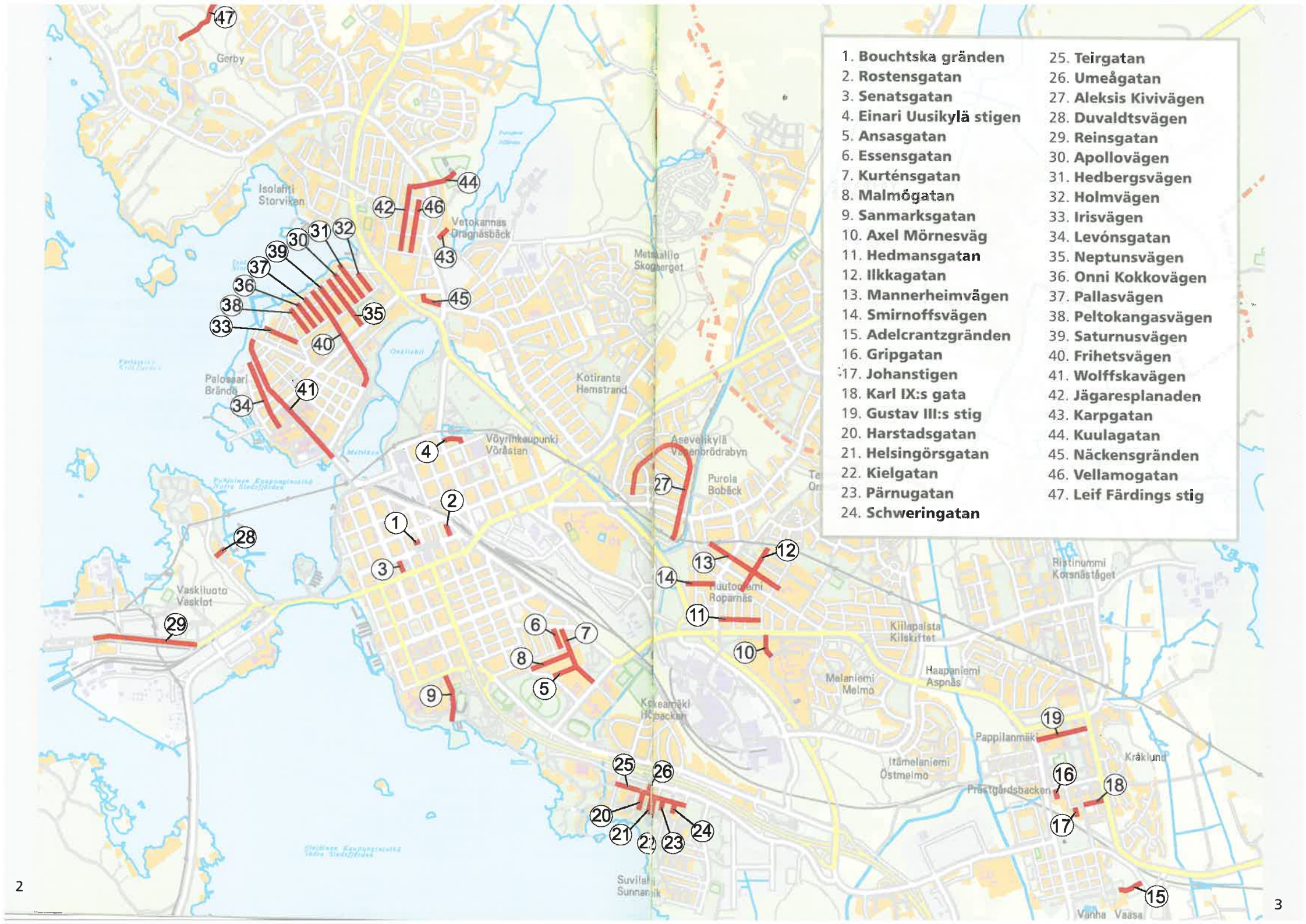

1. Bouchtska gränden
2. Rostensgatan
3. Senatsgatan
4. Einari Uusikylä stigen
5. Ansasgatan
6. Essensgatan
7. Kurténsgatan
8. Malmögatan
9. Sanmarksgatan
10. Axel Mörnesväg
11. Hedmansgatan
12. Ilkkagatan
13. Mannerheimvägen
14. Smirnoffsvägen
15. Adelcrantzgränden
16. Gripgatan
17. Johanstigen
18. Karl IX:s gata
19. Gustav III:s stig
20. Harstadsgatan
21. Helsingörsgatan
22. Kielgatan
23. Pärnugatan
24. Schweringatan
25. Teirgatan
26. Umeågatan
27. Aleksis Kivivägen
28. Duvaldtsvägen
29. Reinsgatan
30. Apollovägen
31. Hedbergsvägen
32. Holmvägen
33. Irisvägen
34. Levónsgatan
35. Neptunsvägen
36. Onni Kokkovägen
37. Pallasvägen
38. Peltokangasvägen
39. Saturnusvägen
40. Frihetsvägen
41. Wolffskavägen
42. Jägaresplanaden
43. Karpgatan
44. Kuulagatan
45. Näckensgränden
46. Vellamogatan
47. Leif Färdings stig

Vasa torg
bild: Rita Lukkarinen

Centrum

1. Bouchtska gränden

Harald Boucht 1872–1963
Hovrättsrådet och självständighetsaktivisten Harald Boucht föddes 27.11.1872 i Vasa och dog 3.8.1963. Han verkade som stadsdirektör åren 1929-32. Han tillhörde en aktiviströrelse som starkt motarbetade förryskningen och var också en av Voimaliittos grundläggare. Harald Boucht organiserade de tyska vapentransporterna inom Vasaregionen och deltog i värvningen av jägare. Den hårda censuren i landet hindrade nästan allt skrivande och därför blev Fria Ord den mest lästa tidskriften i Vasa. Den trycktes i Sverige och smugglades över till Vasa. Harald Boucht var en av dem som ansvarade för distributionen av denna tidskrift. Harald Boucht bodde i hörnet av Hovrättsesplanaden och Strandgatan, vilket står skrivet på en skylt på husets vägg.

2. Rosténsgatan

Eino Rostén (1884–1980) kom år 1914 från Mariehamn till Vasa och verkade som lärare för den tvåspråkiga handelsskolan tills han ganska snart blev vald till stadsdirektör. Han skötte tjänsten i över 20 år och under denna tid ledde han 1034 stadsstyrelsemöten. Han utvecklade också aktivt fadderverksamheten mellan Vasa och Malmö. Han forskade flitigt i lokalhistorien och gav också ut publikationer om sina forskningsresultat; bland annat *Vasa stads fonder* (1944) och *Handelsföreningen i Vasa* (1969).

3. Senatsgatan

Senatsgatan fick sitt namn år 1998 för att fira 80-årsjubiléet med anledning av Finlands självständighet. Senaten för det vita Finland satt i Vasa 29.1–3.5.1918, först i landshövdingens hus och sedan i stadshusets festsal. Ministerierna var placerade i salens olika hörn. Denna "Vasa regering" bestod av: senator Heikki Renwall (han blev regeringens ordförande samt utrikesminister, handels- och industriminister samt kyrkominister), senator Alexander Frey (krigs-, civil- och justitieminister), senator E. Y. Pehkonen (lantbruks- och näringsminister), senator Juhani Arajärvi (finans- och kommunikationsminister). Pehr Edvin Svinhufvud och Carl Gustaf Mannerheim var riksföreståndare, och på den norra sidan om huvudingången är stadshusets vägg prytt med reliefporträtt av dem. Skulpturerna av John Munsterhjelm avtäcktes 6.12.1924. Som tack för sin vistelse i Vasa berättigade senaten Vasa stad att tillfåga Frihetskorset i sitt vapen.

bild: Rita Lukkarinen

Vöråstan

4. Einari Uusikylä stigen

Einari Uusikylä 1890–1973
Konstnären Einari Uusikylä (f.d. Frisk) föddes i Vasa och var det tolfte barnet i skräddaren Karl Frisks och Maria Amanda Vikmans familj. Som konstnär var han självlärd. Han berättar att han fick den första impulsen redan som barn när han bläddrade i föräldrarnas illustrerade bibel. Under lyceitiden blev han bekant med Eemu Myntti, senare också med konstnärsvännerna Frans Hiivanainen, Eero Nelimarkka och Carl Wargh. Genom dem kom han också i kontakt med riktningarna i de stora konstcentren. I början av december år 1916 ställde Einari Uusikylä för första gången ut sina arbeten offentligt tillsammans med Carl Nyman-Wargh i Elite-caféets biljardsal. Senare hade han flera utställningar på olika håll i Finland, bland annat i Åbo, Kuopio och Lahtis. Einari Uusikylä var hedersordförande i Vasa konstnärsgille och år 1943 en av grundarna till Österbottniska konstnärsförbundet och senare förbundets hedersordförande. Einari Uusikylä var inte bara en begåvad konstnär, utan en uppenbar talang också inom musiken. Han uppträdde på konserter som barytonsolist, var körsångare och vikarierade för kantorn i Vasa på gudstjänster och dirigerade också Oras-kören en kort tid. Einari Uusikyläs arbeten finns bland annat i Finska statens samlingar, i Österbottens museums samlingar, i Tikanojas konsthem och i konsuln Simo Kuntsis samlingar. Hans hemgård var belägen vid Stadsgatan 6. En minnessten gjord av Raimo Nousiainen uppfördes på tomten 9.1.1975. Einari Uusikylä avled 28.7.1973.

Sandviks Villa
bild: Rita Lukkarinen

Sandviken

5. Ansasgatan

Frans Ossian Ansas 1856–1916

Ossian Ansas (f.d. Husberg) föddes i hattmakaren Gustaf Husbergs och Emilia Lovisa Ahlströms familj. Han blev student år 1877 och började studera vid Helsingfors universitet. Under de övre klasserna i skolan hade han börjat skriva som hobby och ganska snart fick han också börja skriva för olika tidningar. Han antog namnet Ossian Ansas som sitt författarnamn år 1875 och senare blev det också hans officiella namn. Efter att ha återvänt till Vasa var han redaktör för Wasa Tidningen i fyra år och senare huvudredaktör för tidningarna Pohjan Poika och Pohjalainen. Han var en modig förespråkare för finskheten. Ossian Ansas var en av grundarna till Vaasan työväenyhdistys och blev senare en ledande gestalt inom det ungfinska partiet som slog vakt om lagligheten och de grundlagsfästa rättigheterna. Åren 1903–06 var han också en trägen medlem av stadsfullmäktige och krävde ihärdigt att järnvägen till Vasklot samt hamnkajerna skulle byggas. Att Vasa fick en egen vattenledning anses också vara hans förtjänst. Han föreslog i stadsfullmäktige att staden skulle ta tillbaka sitt ärevördiga namn Vasa i stället för det på den tiden officiella namnet Nikolaistad. På den sista ståndsriksdagen åren 1905–06 var han en av representanterna för Vasa. Ossian Ansas dog 11.2.1916.

6. Essensgatan

Essensgatan har fått sitt namn efter centrala gestalter i släkten von Essen.

Fabriks- och godsägaren Carl Jonatan von Essen 1851–1921 värvade jägare tillsammans med Vasabladets redaktör Edwin Sundqvist. Redan under generalguvernör Bobrikovs tid motsatte han sig de olagliga uppbåd som användes för att förryska den finska armén.

Även hans fem söner deltog i jägarverksamheten. Jägarkaptenen Ernst Reinhold von Essen (1885–1940) var ingenjör vid Vasa Bomull Ab. Han stupade i vinterkriget 10.3.1940 I Vilajoki.

7. Kurténsgatan

Anders Joachim Kurtén 1836–1899

Kommerserådet Anders Joachim Kurtén var en inflytelserik person i Vasa, där han grundade ett flertal företag och verkade som bankman i flera årtionden. Han grundade Vasa Aktiebank och var direktör för den i 20 år. Han var också verkställande direktör för Vasa Bomull Ab och deltog i verksamheten vid bland annat Vasa Ångkvarn och Vasa Tvål. Åren 1875, 1879, 1883–84 och 1886–99 var han ordförande för Vasa stadsfullmäktige. Kurtén valdes med överlägsen majoritet till ståndsriksdagen år 1872 som representant för borgarståndet.

Han vann genast förtroende och fick därför fungera som stadens representant vid lantdagarna ända till sin död år 1899. Han verkade också som ordförande för ståndsriksdagen åren 1885–99. En av Joachim Kurténs största förtjänster i sin hemstad kan anses vara hans sega arbete för att få den Österbottniska järnvägen till Vasa. Under lantdagarna 1877–78 togs beslutet att bygga en bana från Tammerfors via Etseri till Vasa och den färdigställdes år 1883.

Ett minnesmärke över Joachim Kurtén finns i stadshusets park. Det är gjort av Emil Wikström och avtäcktes 23.5.1908. Dessutom pryds fullmäktigesalen av ett oljeporträtt av honom från år 1901 målat av Torsten Wasastjerna, och i riksdagen finns ett porträtt av honom målat år 1889 av Albert Edelfelt. Målningen ställdes ut på Parissalongen samma år. Joachim Kurtén bodde i hörnet av Kyrkoesplanaden och Sandögatan, i det hus som numera inhyser Arbis, dvs. det svenskspråkiga arbetarinstitutet.

8. Malmögatan

Den svenska staden Malmö med 271.000 invånare har varit Vasas vänort sedan år 1949. Under vinterkriget år 1939 och 1940 bistod Malmö stad Vasa med bland annat fönsterglas och glasmästare. Malmö har också donerat de 37 små elementhus som finns i Sandviken. Dessutom genomfördes på 1950-talet ett betydelsefullt byggprojekt inom hälsovården, dvs. Malmögården, med socker- och kaffepengar från Malmö.

9. Sanmarksgatan

Fredrik Gabriel Sanmark 1798–1886

Fredrik Gabriel Sanmark var den första finländska läkare som kan anses ha varit ögonläkare. Han verkade som läkare vid Vasa länssjukhus från och med år 1826. Vintern 1828–29 tillbringade han i Berlin som elev hos ögonkirurgen J. C. Jüngken och därefter verkade han igen som sjukhusläkare i Vasa ända till år 1843. Sanmark utförde bland annat åtta starroperationer. Sanmark var också en entusiastisk naturvän och intresserad av trädgårdsskötsel. Vid sidan av sitt läkararbete skötte han också arbeten som hörde till stadens trädgårdsmästare. År 1821 var han också med om att grunda Finlands äldsta naturvetenskapliga sällskap Societas pro Flora et Fauna Fennica.

I och med ett 50-års hyreskontrakt som gjordes 13.7.1835 övergick området kring Sandviksvillan i hans ägo, men han sålde det till Carl Johan Boy år 1843. De många lindarna i parken torde härstamma från Sanmarks tid, eftersom de antagligen hör till samma parti lindar och 400 syrenbuskar som han beställde från Lybeck år 1841 och 1842 och som planterades i parkallén som ledde till Gamla Vasa hovrätt (nuvarande Korsholms kyrka).

Också de två weymouthtallarna (Pinus Strobus) har planterats av Sanmark.

Roparnäs

10. Axel Mörnesväg

Axel Mörne 1886–1948

Axel Mörne föddes i kronolänsman Alfred Theodors och Maria Emilia Lindqvists familj. År 1915 utexaminerades han som arkitekt vid tekniska högskolan och efter det var han anställd vid olika arkitektbyråer ända till år 1923 då han grundade ett eget företag. Axel Mörne specialiserade sig på sjukhusbyggnader. Han har ritat de äldsta byggnaderna från 1926–1936 vid Roparnäs sjukhus. Dessutom har han ritat många andra sjukhusbyggnader runt om i Finland.

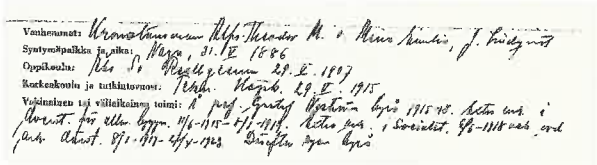

Personkort från SAFA:s arkiv

11. Hedmansgatan

Karl Hedman 1864–1931

Karl Hedman föddes 23.9.1864 i en rik garvarfamilj i Vasa. Efter att fadern hade dött i tyfus råkade familjen i stora svårigheter. Den ytterst sparsamme och målmedvetne Karl Hedman avlade medicine licentiatexamen år 1895 och valdes år 1910 till andra stadsläkare i Vasa. Ända sedan liten var han intresserad av gamla föremål. Under hela sin studietid i Helsingfors gick han på konstutställningar och köpte redan då några konstverk. Han valdes in i styrelsen för Österbottens historiska museum år 1898. Senare åtog han sig uppgiften som ordförande för museets styrelse och var sedan museets intendent till sin död. Som en stor konstvän utsågs han år 1917 till hedersmedlem i Finska Konstföreningen. Han var också en skicklig affärsman. Under första världskriget importerade han svårtillgängliga medicinalväxter och kryddor från utlandet, och pengarna som han fick för försäljningen av dem användes till att köpa silver- och tennföremål. Billigare föremål betalades med museets knappa medel. På sina otaliga sjukbesök såg han vackra föremål som inte hade lika stort värde för ägarna som för museet. Ofta tog han faktiskt dem som betalning. Det hade redan samlats så många föremål att de krävde en egen lokal. Karl Hedman samlade in rikligt med donationer av förmögna Vasabor till byggnadsfonden för museet. År 1928 var museibyggnaden i tre våningar färdig att inredas, och då flyttade han och hans hustru in i huset där han också hade sin läkarmottagning. Museet öppnades sommaren 1930 under festliga ceremonier. Länge hann Karl Hedman inte njuta av allt han hade åstadkommit, ty han avled 29.4.1931. Eftersom paret Hedman var barnlöst donerade de hela sin ansenliga samling till Österbottens museum. Karl Hedmans och hans hustru Elin Maria Emilias stofturnor finns i museets stenfot på havssidan.

12. Ilkkagatan

Jaakko Ilkka 1545–1597

Klubbekrigets anförare Jaakko Pentinpoika Ilkka blev år 1585 husbonde efter sin far på gården Ilkkala. Gården var välbärgad och blev ännu rikare under Jaakko Ilkkas tid. Den 25 november 1596 beslöt bönderna i de finskspråkiga socknarna i Sydösterbotten sluta betala för borglägren till krigsmakten och försvarade sitt beslut med vapen, klubbor och gärdsgårdsstörar. Eftersom Jaakko Ilkka hörde till ett högre stånd hade han egentligen hört hemma i kavalleristernas läger som förtryckte bönderna, men han valde annorlunda. Jaakko Ilkka ställde sig på böndernas sida som deras ledare emot borglägren[1]. Han hamnade i fängelse i Åbo slott i januari år 1596. Därifrån lyckades han rymma och återvände till sin hemtrakt. Marsken Klaus Flemming lät halshugga Jaakko Ilkka år 1597 på Kontsas ö intill Storkyro gamla kyrka.

1) Systemet med borgläger användes i det svenska riket för att mellan krigsoperationerna och speciellt vintertid inkvartera soldater i kronans eller stormännens borgar och fästningar eller i deras hemman.

13. Mannerheimvägen

Carl Gustaf Emil Mannerheim 1867–1951

Marskalken av Finland C. G. Mannerheim verkade personligen också i Vasa. Mannerheim var överbefälhavare för Finlands armé, som hade sitt högkvarter i landshövdingens hus (Skolhusgatan 2) under tiden 19.1–8.2.1918. I husets andra våning är ett av hörnrummen inrett som ett Mannerheim-museum. Den 26 februari 1918 tog C. G. Mannerheim på Vasa torg emot cirka ettusen jägare som återvände från krigsutbildningen i Tyskland. Frihetskorsets orden, som är den äldsta hedersorden i det självständiga Finland, stiftades 4.3.1918 på C. G. Mannerheims initiativ av senaten i Vasa. Medaljen ritades av Axel Gallén-Kallela.

14. Smirnoffsvägen

Vasili Smirnoff 1842–1932

Farmaceuten Vasili Smirnoff var en stordonator som med sin donation om 200.000 mk bland annat har finansierat Österbottens museum och utökningen av dess samlingar.

St. Marias kyrkruin Gamla Vasa

bild: Rita Lukkarinen

Gamla Vasa

15. Adelcrantzgränden

Carl Fredrik Adelcrantz 1716–1796

C. F. Adelcrantz föddes i Stockholm och 17.3.1796 dog han också i Stockholm. Han var friherre och arkitekt. Släkten hette ursprungligen Törnqvist men år 1712 adlades den med namnet Adelcrantz. C. F. Adelcrantz var en viktig person i Gustav III:s hov. Gustav III grundade Vasa hovrätt år 1776 och hovintendent Adelcrantz fick alltså rita Vasa hovrätt (nuvarande Korsholms kyrka). Huset stod färdigt år 1786. De av hans arbeten som finns i Sverige är bland annat Kungliga Operan (1782), Adolf Fredriks kyrka (1774) och Drottningholm Teater (1766).

16. Gripgatan

Bo Jonsson Grip 1330–1386

Sveriges drots, Finlands lagman Bo Jonsson Grip föddes på 1330-talet och dog 20.8.1386. Han härstammade från en ansedd svensk adelssläkt som hade en grip som vapenfigur.

Bo Jonsson Grip var kung Albrekt av Mecklenburgs (1336–1412) officialis generalis (ungefär högste ämbetsman), som tog makten av sin husbonde och kom på så sätt att förfoga över bland annat en tredjedel av Sverige och alla slottslän[2] i Finland. Han regerade på 1370-talet som en furste över hela Finland och förlänade adelstitlar och fällde domar. Bo Jonsson Grip var den viktigaste icke-kungliga markägaren och tack vare sin förmögenhet fungerade han under vissa perioder som privat bankir och finansiär.

17. Johanstigen

Johan III 1537–1592

Gustav Vasas son Johan III var hertig av Finland 1556–1563 och Sveriges kung 1569–1592.

Efter att ha blivit utnämnd till hertig av Finland bosatte han sig i Åbo slott med sin hustru Katarina Jagellonica. De arbetade tillsammans för att utveckla slottets arkitektur och åstadkom ett renässanshov med konstverk, fina inredningar och moderna fester. Katarina Jagellonica var av italiensk härkomst och hade kontakter till flera europeiska hov, som hon hade som förebilder. Hon införde bland annat gaffeln till Finland, vilket väckte blandade känslor, till och med rädsla hos hennes samtida.

18. Karl IX:s gata

Kaarle IX 1550–1611

Karl IX har grundat staden Vasa. Han var den yngste av Gustav Vasas fem söner och bror till Johan III (familjen hade också fem döttrar). Karl IX var Sveriges kung 1604–11. Före det gick han under namnet Hertig Karl. Han besökte Österbotten år 1602 och bodde sex dagar i Korsholms slott med sin familj. Beslutet att grunda en stad "i Mustasaari socken i Österbotten" undertecknades 2.10.1606. Karl IX grundade Uleåborg år 1605 och Kajana år 1607. Karl IX hade två hustrur, dvs. Maria av Pfalz 1561–89 och Christina av Holsten-Gottorp 1573–1625. Han hade sammanlagt tio barn.

19. Gustav III:s stig

Kustaa III 1746–1792

Gustaf III var Sveriges skarpsinnige och konstnärligt begåvade regent under åren 1771–92. Han återställde den högsta förvaltningsmakten från ståndsväsendet till kungen, främjade kulturen, förde ett onödigt krig mot Ryssland, råkade i konflikt med adeln och blev mördad år 1792. Kung Gustaf III grundade Finlands andra hovrätt i Vasa år 1776. Han kom till Finland på officiellt statsbesök och 20.6.1775, efter att ha anlänt till Tavastehus, befäste han de formella besluten om den administrativa och juridiska indelningen. Han var framstegsvänlig i många avseenden. Han reformerade rättsväsendet genom att upphäva tortyr under förhör och minskade på användningen av dödsstraff. Också kulturlivet undergick en omvälvning under hans tid. Gustaf III grundade Kungliga Operan år 1773, Svenska Akademien år 1786 och Kungliga Dramatiska Teatern i Stockholm år 1788. Hans intresse för arkitektur och inredning ledde till att en hel stilriktning, den gustavianska stilen, har fått namn efter honom. Dåvarande Vasa hovrätt (nuvarande Korsholms kyrka) anses också vara ett ståtligt monument från den gustavianska tiden. Byggnaden ritades av kungens hovarkitekt Carl Fredrik Adelcrantz och blev färdig år 1786.

2) Slottslänen var statens lokalförvaltningsområden i Sverige och Finland från medeltiden till början av modern tid. De byggdes kring en borg och leddes antingen av kungen eller av en ståthållare som åtnjöt adelns förtroende.

Sunnanvik

20. Harstadsgatan

Harstad är en stad i Nordnorge (cirka 100 kilometer norr om Narvik) med 23.000 invånare. Den har varit Vasas vänort sedan år 1949.

21. Helsingörsgatan

Helsingör är en dansk hamnstad på Själland med cirka 61.000 invånare. Den har varit Vasas vänort sedan år 1949.

22. Kielgatan

Kiel med 231.000 invånare är en livlig stad som ligger invid Kielkanalen i Tyskland. Den har varit Vasas vänort sedan år 1967.

23. Pärnugatan

Pärnu ligger vid stranden i sydvästra Estland och har cirka 44.000 invånare. Den har varit vår vänort sedan år 1956.

24. Schweringatan

Schwerin med 97.000 invånare är en stad som ligger nordost om Hamburg. Vasas vänort sedan år 1965.

25. Teirgatan

T.E. Teir 1908–1988

Tor-Erik Teir (Tuffe) föddes i Lappfjärd i läraren Frans Viktor Teirs och Hilja Olivia Hannelius familj. Efter studentexamen år 1925 inledde han juridikstudier vid Helsingfors universitet och fick titeln vicehäradshövding år 1933. Han blev stadssekreterare i Vasa stad år 1937 och innehade tjänsten fram till år 1944.

Under vinterkriget fick han ett samtal från Malmö och blev tillfrågad hur man mår i Vasa och om det behövs hjälp. Vår stad hade precis blivit bombarderad och många fönster hade krossats. Tuffe Teir svarade raskt att vi behövde fönsterrutor och glasmästare. Hans snabba reaktion ledde till en fadder-

verksamhet mellan Malmö och Vasa. År 1944 bytte han bransch och gick över till bankvärlden. Han blev direktör vid HAB:s (Helsingfors Aktiebank) kontor i Vasa och innehade tjänsten fram till sin pensionering. År 1951 blev han invald i Vasa stadsstyrelse och svingade ordförandeklubban i 18 år. Även om han verkade för Vasa, var han av den åsikten att regionen behöver växelverkan mellan de olika områdena för att utvecklas. Under sin fritid kopplade han av med sång. Han var medlem i Wasa Sångargille från och med år 1937 och ordförande åren 1941–55. För sina samhälleliga förtjänster förlänades han bland annat med titeln stadsråd, medalj av I klass med spänne av Finlands Vita Ros orden och kommendörstecken av Finlands Lejons orden.

26. Umeågatan

Umeå är en stad i Sverige med 111.000 invånare. Över Kvarken är avståndet mellan Vasa och Umeå bara cirka 80 kilometer. Umeå har varit Vasas vänort sedan år 1949. Båttrafiken mellan Vasa och Umeå har funnits ända sedan år 1948.

Edvin Hevonkoski,
Sju bröder vid Edvinstig
Vapenbrödrabyn

bild: Rita Lukkarinen

Vapenbrödrabyn

27. Aleksis Kivivägen

Aleksis Kivi 1834–1872

Finlands nationalförfattare Aleksis Kivi föddes i Palojoki by i Nurmijärvi i skräddaren Erik Stenvalls och Anna-Kristiina Hambergs fembarnsfamilj.

Den ständiga bristen på pengar tvingade honom att avbryta sin skolgång år 1852 när han gick i tredje klass. Han fortsatte skolan privat och skrev studenten hösten år 1857.

I Aleksis Kivis produktion ingår tio pjäser, en roman och flera diktsamlingar. Han fick flera litteraturpriser under åren 1850–60. De mest kända verken är *Sju bröder*, *Sockenskomakaren* och *Förlovningen*. Aleksis Kivi avled 31.12.1872 hos sin bror i Tusby. Nationalförfattaren Aleksis Kivis minnesdag firas den 10 oktober som samtidigt är den finska litteraturens dag. Aleksis Kivis grav finns på kyrkogården i Tusby. En staty som föreställer författaren finns på Järnvägstorget i Helsingfors. Statyn avtäcktes 10.10.1939 och är gjord av skulptören Wäinö Aaltonen.

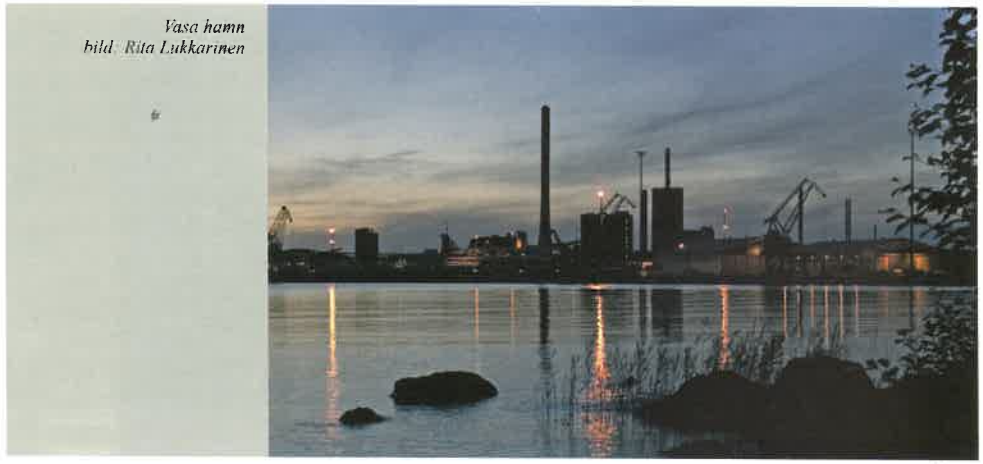

Vasa hamn
bild: Rita Lukkarinen

Vasklot

28. Duvaldtsvägen

Gustaf Duvaldt 1845–1896

Hovrättsråd som åren 1875–81 också var med i kommunalpolitiken. Gustaf Duvaldt var bland de första att teckna aktier (101 st.) i Wasa Aktiebank som höll på att grundas. Han var en stordonator och donerade medel bland annat för byggandet av Brändö kyrka och folkskolor samt 69.100 mk för köp av ved som delades ut till nödställda under exceptionellt stränga vintrar. Gustaf Duvaldt förordnade i sitt testamente år 1887 att 30.000 mk och hälften av det som kvarstod i dödsboet efter det skulle tillfalla Vasa stad som fondmedel efter hans död. Duvaldt dog år 1896 och värdet på donationen blev 340.686,84 mk. Hans släktingar var missnöjda med beslutet och staden blev tvungen att tvista i flera rättsinstanser innan frågan slutligen avgjordes i senaten till förmån för staden. Gustaf Duvaldts grav finns på gamla begravningsplatsen i Vasa.

29. Reinsgatan

Anders Johan Rein 1805–1852

Anders Johan Rein var rådman i Vasa och verkade som sekreterare i magistraten efter Vasa brand år 1852, när grannarna i rådmannen J. F. Auréns hus höll på att förhöras. Rein dog i oktober 1852 innan uppdraget var slutfört.

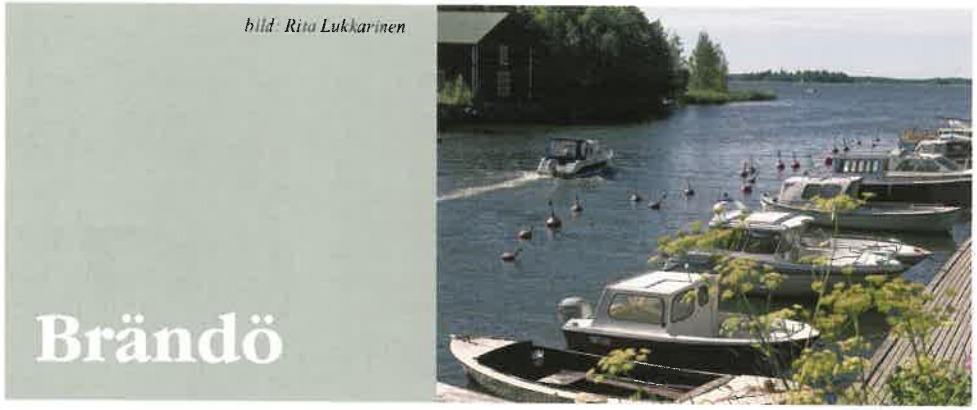

30. Apollovägen

Fartyget Apollo
Ett barkskepp[3] på 250 lästers dräktighet som byggdes på eget båtvarv år 1858 och ägdes av C. G. Wolff.

31. Hedbergsvägen

A. R. Hedberg 1862–1922
Fältprosten och självständighetsaktivisten August Reinhold Hedberg var aktivt med om att arrangera speciella "byabrandkårer" som namnet till trots i själva verket var ordningsgarden. Syftet med dessa var att garantera en allmän säkerhet under oroligheterna år 1917. Han var med om att grunda en hemlig centralkommitté som hade i uppgift att utveckla och administrera brandkårerna. Denna kommitté hade livlig kontakt med Aktiva kommittén som verkade i Helsingfors samt med de jägare som utbildades i Tyskland. Verksamheten bestod i att smuggla vapen över Kvarken till Finland.

32. Holmvägen

Werner Holm 1888–1917
Vasabo som bodde i Vikinga och som ryssarna dödade 23.8.1917 under en fisketur vid Söderbådan.

33. Irisvägen

Fartyget Iris
Iris var en brigg[4] på 178 lästers[5] dräktighet som ägdes av konsuln Alfred Hedman. Fartyget byggdes på C. G. Wolffs båtvarv år 1868. Fartyget skötte passagerartrafiken Vasa-Åbo-Lybeck på slutet av 1800-talet. Alfred Hedman var i flera års tid den största aktieägaren i Wasa-Nordsjö Ångfartygs Ab samt bolagets verkställande direktör åren 1874–1892.

34. Levónsgatan

August Alexander Levón 1820–1875
August Alexander Levón föddes 14.11.1820 i Brahestad och var det femte barnet i häradsskrivaren Johan Levóns och Gamlakarlebybon Brita Christina Ahlbergs familj. Släkten hette ursprungligen Leinonen. Tolv år gammal sattes August i lära hos en apotekare i Brahestad. Provisorsexamen avlade

3) ett barkskepp är ett 3-5-mastat segelfartyg
4) en brigg är ett litet tvåmastat segelfartyg
5) gammalt rymd- och tyngdmått vars storlek har varierat beroende på tid, varuslag och ort

han i Vasa under sin tid hos apotekaren Lindebäck. Han blev aldrig apotekare. Däremot blev han en betydande industriman – Vasas första industrialiserare. Hösten 1846 fick han tillstånd att grunda en liten färgfabrik i Vasa, där det förutom färger tillverkades ättika. Fabriken hette Alkula och huset står fortfarande på sin ursprungliga plats på Prästgårdsbacken. Numera bedriver 4H-klubben verksamhet i huset. År 1849 fick han tillstånd att också grunda ett ångkvarnsbolag. Ångmaskinen var tillräckligt effektiv för att också mala säd. Hans fabriker låg norr om staden och klarade sig därför undan Vasa brand år 1852. Han var en av de mest aktiva stadsbor som förespråkade en förflyttning av staden efter branden, eftersom han insåg de nya verksamhetsmöjligheter som en återuppbyggnad av staden skulle öppna för näringslivet. År 1856 grundade han en tegelfabrik i Sandviken, eftersom det behövdes tegel för att bygga upp staden. Det fanns också en såg i samband med fabriken. Wasa Bomulls Manufaktur Ab inledde verksamhet år 1859 på Brändö. I den före detta Bomullsfabriken verkar numera Brändö Företagscentrum, Vasa universitet, Technobotnia och Västra Finlands designcentrum Muova. A. A. Levón verkade också inom boktryckarbranschen i Vasa där han först publicerade tidningen Ilmarinen och från och med år 1856 tidningen Vasabladet. Han köpte två tomter i ändan av Strandgatan i det nya Vasa och förutom bostads- och ekonomibyggnader lät han också bygga en vinterträdgård för året runt odling av växter och plantor samt en stor uppvärmbar drivbänk på tomterna. Hans handelsträdgård och plantskola sköttes av yrkeskunniga trädgårdsmästare från Sverige. August Alexander Levón var med om att grunda flera rederibolag och han ägde aktier bland annat i Österbottniska Ångfartygs Aktiebolag.

A.A. Levón
Österbottens museums samlingar

Vasa Ångkvarns verksamhet flyttade över till en ny byggnad år 1876. Numera heter byggnaden Academill och inhyser Åbo Akademi. Academill är ett strålande exempel på hur en gammal industribyggnad tas i nytt bruk utan att byggnadens ursprungliga anda går förlorad. Bageri Vaasan & Vaasan som ägs av Lion Capitals har sitt ursprung i Vasa Ångkvarn. En staty över August Alexander Levón finns på den södra sidan av stadshuset. Statyn är gjord av skulptören Lauri Leppänen och den avtäcktes år 1949 till minne av Ångkvarnens 100-årsjubileum.

35. Neptunsvägen

Fartyget Neptun
Ett barkskepp på 165 lästers dräktighet som byggdes och ägdes av Carl Gustaf Wolff. Det såldes år 1854–56. Ett nytt skepp med samma namn på 294 lästers dräktighet blev färdigt år 1862.

36. Onni Kokkovägen

Onni Kokko 1905–1918
Onni Kokko var en 13-årig Helsingforspojke som anslöt sig i Limingo till frihetskrigarna från Vasa under deras färd till Uleåborg för att befria staden. Han fattade intresse för kriget som en följd av att ryssarna hade dödat hans far. Han fick tjäna som ordonnans hos jägarlöjtnant Oskar Peltokangas från Vasa. Onni Kokko sårades 25.3.1918 i Messuby under intagningen av Tammerfors och efter det förflyttades han till militärsjukhuset i Vasa där han senare avled. Han är begravd på gravgården i Vasa.

37. Pallasvägen

Fartyget Pallas
Ett barkskepp på 220 lästers dräktighet som byggdes av C. G. Wolff år 1848.

38. Peltokangasvägen

Oskar Peltokangas 1893–1918
Oskar Peltokangas föddes 2.1.1893 i Vasa. Efter att ha gått ut den svenskspråkiga folkskolan på Brändö fick han tjänst vid tidningen Vasabladet. Han åkte på jägarutbildning år 1915 till Lockstedt i Tyskland. Efter att ha återvänt till Vasa började han utbilda skyddskårister i socknarna kring Vasa, bland annat i Malax, Solf och Sundom. Han ledde skyddskårsgruppen "Sundoms kolonn" som två gånger avväpnade ryska enheter på Vasklot. Efter det samlade Oskar Peltokangas ihop en grupp frivilliga Vasabor för att befria Uleåborg. En grupp på nästan 700 man, av vilka 150 var från "Sundoms kolonn", åkte 2.2.1918 med tåg mot Uleåborg. De steg av vid tågstationen i Kempele för att fortsätta till fots till Uleåborg. I den hårda eldgivningen mellan de vita och de röda måste de röda ge sig. Efteråt sa Oskar Peltokangas till sina trupper: "Låt oss inte hurra ännu. Först efter att vi har erövrat Tammerfors har vi anledning att festa." När truppen återvände till Vasa efter erövringen av Uleåborg blomsterhyllade Vasaborna dem vid stationen. Peltokangas hade blivit en absolut favorit bland folket. Han och hans trupper var alltid i den hetaste striden. De deltog i erövringen av Messubyn i Tammerfors, och i den striden fick han i vänster sida en dödande kula som kom ut i ryggen. Vapenrocken har två kulhål och finns till påseende i veteranmuseet i Vasa (Kyrkoesplanaden 22). Oskar Peltokangas avled 25.3.1918 i ambulansen på väg till Kangasala sjukhus och finns begraven i hjältegraven i Vasa. Innan han stupade befordrades han till löjtnant och förlänades frihetskorset av III och IV klass för tapperhet. Oskar Peltokangas hemgård finns vid Metviksgatan 3. På husets vägg har Österbottens försvarsgille 6.12.2003 satt upp en minnestavla.

39. Saturnusvägen

Fartyget Saturnus
Ett barkskepp på 287 lästers dräktighet som ägdes av C. G. Wolff och byggdes i hans eget båtbyggeri.

40. Frihetsvägen

Gatan har fått sitt namn till minne av att medborgarkriget 27.1–5.5.1918 upphörde. Den har också kallats Fångvägen efter de ryska fångar som anhölls vid kasernerna och som byggde vägen. Medborgarkriget vittnar om de tunga offer Finland fick bära för sin frihet. Det som upplevdes som tyngst var att striden måste föras också mot egna bröder, då de ryssvänliga röda och de vita självständighetsanhängarna stred mot varandra. Tiotusentals människor betalade med sina liv, ty om de inte stupade i striderna så dog de i farsoter eller hunger i fånglägren.

41. Wolffskavägen

Carl Gustaf Wolff 1800–1868
Carl Gustaf Wolff föddes i Sveaborg där hans far Ludwig Diedrich Wolff verkade som dirigent för militärorkestern. Som 18-åring kom C. G. Wolff till Vasa och arbetade som butiksbiträde i rådman Withanders butik. Som 25-åring grundade han en egen affärsrörelse. Snart började han tillverka barkskepp, briggar och skonare vid ett eget båtbyggeri. Båtbyggeriet låg på Brändö på nuvarande Vasa Tvål Ab:s tomt. Dessutom hade han en riggverkstad på Smulterö. Under årtionden hade han hela tiden någon båt under byggnad för att bibehålla båtbyggarnas yrkesskicklighet och för att de skulle ha förvärvsarbete. Sammanlagt lät han bygga 42 fartyg som skötte tjär- och salthandeln på haven runt om i världen. Fartygens sammanlagda bärförmåga var 8 552 läster (15 837 registerton). Det kunde finnas sammanlagt 25 av hans fartyg samtidigt i trafik på haven. Även om C. G. Wolff faktiskt hörde till dem som motsatte sig en förflyttning av staden till dess nuvarande plats efter branden, nöjde han sig med beslutet och hjälpte till att bygga upp den nya staden. Med sitt eget exempel bevisade han för Vasaborna att den nya staden erbjöd förträffliga möjligheter att bedriva handel och sjöfart. Wolff beviljades titeln kommerseråd år 1851. Han skötte konsulatet i Lybeck i två decennier. Han var också vicekonsul för Sverige och Norge i 20 år. Bland hans betydande samhälleliga uppgifter kan nämnas att han valdes till representant för borgarna vid lantdagen. C. G. Wolff var på sin tid Finlands största skeppsredare och dessutom den största arbetsgivaren i Vasa län. Eftersom han hade vuxit upp under fattiga förhållanden visade han ändå stor förståelse för mindre bemedlade och poängterade vikten av att bemöta underordnade på ett människovärdigt sätt. Hungersnöden under vintern 1868, som skördade tusentals liv, försökte han lindra genom att köpa stora mängder livsmedel på torget, och dessa delades sedan ut till de nödställda som samlades inne i staden. Carl Gustaf Wolff dog 19.7.1868 i Stockholm. Hans balsamerade kropp anlände till Brändö hamn med S/S Thule och ekkistan bars därifrån under högtidliga ceremonier till Wolffska villan. Carl Gustaf Wolff hade sammanlagt 16 barn från två äktenskap. Vid hans död var fortfarande 12 barn vid liv.

C.G. Wolff
Pohjanmaan museon kokoelmat

Dragnäsbäck

42. Jägaresplanaden

Esplanaden har fått sitt namn till minne av jägarna. Händelser som ligger bakom uppkomsten av jägarrörelsen:

- den första förtryckserioden 1899–1905
- februarimanifestet, genom vilket Nikolaj II tog sig större befogenheter i vårt land
- Det finska krigsväsendet lades ned. Åren 1901–1905 försökte man på olaglig väg få finländarna att lyda under den ryska värnpliktslagen och illegala uppbåd verkställdes 1902–1905
- riksdagens talman P. E. Svinhufvud häktades och fördrevs till Sibirien 25.11.1914

Jägarrörelsen är den enda rent finska upprorsrörelsen som har nått sitt mål, dvs. att göra Finland självständigt.
Under hösten 1914 uppstod idén att kontakta det segerrika Tyskland i hopp om att kunna låta krigsutbilda de finska soldaterna i Tyskland. Vägen gick via Stockholm. Kontakten skedde inte mellan regeringarna, utan via olika kollegier som kontaktade finländska personer som verkade i Sverige och Tyskland på olika nivåer. Den 26 januari 1915 beslöt det tyska krigsministeriet slutligen att arrangera den önskade utbildningen för finska män i Lockstedt. Utbildningen kamouflerades som en Pfadfinderkurs, dvs. en scoutkurs. Beskedet om beslutet nådde Finland i början av februari. I studentkretsar ordnades en brådskande värvning av soldater som skulle resa till Tyskland. Det var lätt att få ett pass genom att uppge studier i Sverige som orsak till resan. Redan på hösten 1915 var det svårt att få ett utrikespass och från och med februari 1916 beviljades det överhuvudtaget inga pass till 19–35-åriga män. Värvningen av jägare hade börjat. Nästan 2000 man reste till Tyskland på krigsutbildning. Den viktigaste etappen var Kemi–Haparanda. På öppet vatten gjordes resan med segel- eller motorbåt. När

havet frös till is skidade man eller gick till fots över till den svenska sidan, och därifrån gick resan något lättare. Ryssarna avslöjade denna etapp 20.1.1916. Vid det laget hade cirka 800 man använt den. Via Torneå och Kemijoki tog sig 600 man över. I slutet av januari 1916 blev Kvarken den nya huvudleden. Resan till lägret i Lockstedt var tung och farlig och räckte i medeltal 10–12 dagar.
Den 13 februari 1918 svor jägarna krigsmannaeden inför Finlands lagliga regering och följande dag började hemresan. Jägarna anlände till Vasa med passagerarfartyget Arcturus 25.2.1918, dvs. på dagen tre år efter att Pfadfinderutbildningen i Lockstedt hade börjat. Följande dag samlades jägarna till den första och samtidigt sista gemensamma paraden på Vasa torg. Paraden mottogs av general C. G. Mannerheim.

43. Karpgatan

Carl Ludvig Carp 1843–1924
Hovrättsrådet Carl Ludvig Carp var en ansedd kyrkofullmäktig och stadsfullmäktig. Han har donerat en fond till staden. Den nya värnpliktslagen från år 1901 åstadkom ett passivt motstånd inom tjänstemannakåren. Vasa Hovrätt avskedade tre tredskande tjänstemän av denna orsak. Carl Ludvig Carp var en av dem.

44. Kuulagatan

Toivo Kuula 1883–1918
Kompositören Toivo Timoteus Kuula föddes i Vasa enligt kyrkböckerna men i Alavo enligt sägen. Han gick fem klasser i det finskspråkiga lyceet i Vasa och flyttade sedan till Helsingfors för att studera. Hans musikaliska begåvning framträdde i ett mycket tidigt skede. Toivo Kuulas far Matti (Taikinamäki) som var laestadian, hette Kuula som soldat och var fältväbel vid garnisonen. Familjen bodde på garnisonområdet. Fadern hade velat att pojken skulle bli präst, men musiken vann. Toivo Kuula fick ett stipendium och kunde därför studera tonkonst i Bologne, i konservatoriet i Leipzig och i Paris.
Han verkade som kapellmästare åren 1910 och 1911 för Musikaliska sällskapets orkester i Uleåborg, i Helsingfors åren 1912–14 som sin gode vän Leevi Madetojas medhjälpare och åren 1916–18 i orkestern för Musikens vänner i Viborg. Han var också en av de grundande medlemmarna i Finlands tonsättare r.f. år 1917. Toivo Kuula gifte sig år 1905 med sin klasskamrat Silja Valo. De fick en dotter, Aune, som dog snart efter sin födelse. Äktenskapet sprack år 1913. Senare ingick Toivo Kuula äktenskap med sångerskan Alma Silventoinen. År 1917 föddes deras dotter Sinikka som blev en känd pianist. Toivo Kuula var också intresserad av astronomi. Han skaffade en hel del litteratur inom branschen, ett stort teleskop och studerade matematik.
År 1910 gav han Alma en bok som innehöll hans egenhändigt gjorda teckning över himlavalvet och stjärnorna. Den är så exakt att bara en yrkesman kan tolka den.
Toivo Kuula avled 18.5.1918 i länssjukhuset i Viborg. Han sårades på valborgsnatten på restaurang Seurahuones gård, då jägarunderofficer Oskar Einar Pirinen sköt honom under festligheterna efter de vitas seger i inbördeskriget. Toivo Kuula ligger begraven på Sandudds begravningsplats i Helsingfors.
En staty över Toivo Kuula finns i stadshusets park. Statyn är gjord av skulptören Wäinö Aaltonen och den avtäcktes år 1963. Toivo Kuulas musikaliska arv lever starkt kvar i Vasa. Kuulainstitutet – ett musikinstitut för unga – grundades år 1952.

45. Näckensgränden

Fartyget Näcken
Näcken var en skonare[6] på 52 lästers dräktighet som ägdes av rådmännen Efraim Hellsberg, Ernst Björkqvist och Gabriel Rewell. Fartyget byggdes år 1841 på C. G. Wolffs skeppsvarv. Den engelska korvetten[7] Firefly sänkte fartyget 8.8.1855 i Brändö hamn.

46. Vellamogatan

Fartyget Wellamo
Ett barkskepp på 280 lästers dräktighet byggt vid C. G. Wolffs båtbyggeri. Fartyget ägdes av Wasa Varvsbolaget.

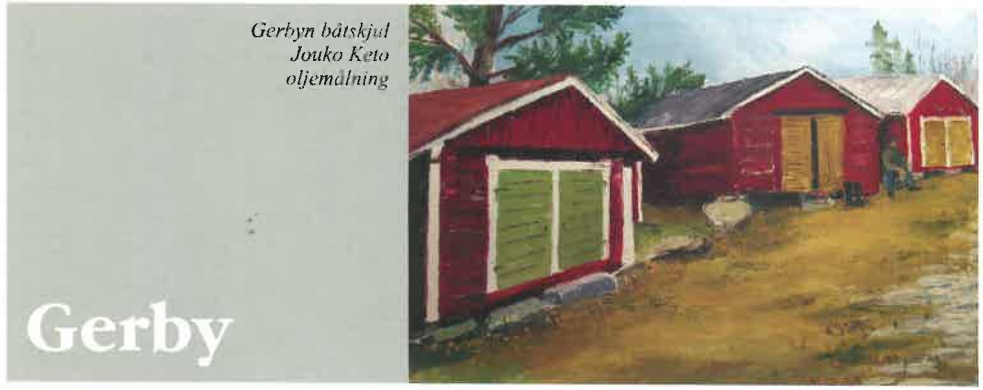

Gerbyn båtskjul
Jouko Keto
oljemålning

47. Leif Färdings stig

Leif Färding 1951–1984
Lyrikern Leif Färding från Vasa föddes 21.5.1951.
Leif Färding, den "lyriske poeten", hann publicera fyra samlingar under sin nästan tretton år långa karriär, den femte och den sjätte publicerades postumt. Debutsamlingen *Maailmaa minä rakastan* kom ut år 1971, *Luominen* 1972, *Olen onnen poika* 1973, *Levoton oksa*, *Keinuva sydän* 1977 och *Ihan kuin ihminen kuuntelisi* 1984. 23.11.1983 har antecknats som hans dödsdatum. Leif Färdings stig i Gerby fick namn 11.10.2001 på förslag av Gerby-Västervik hembygdsförening.

Källförteckning:
Vaasan nimihistoria; Jussi Kangas
Vasa 1852–1952; Victor Hoving
Vaasan historia I-II; Armas Luukko
Vaasan historia III; Anneli Mäkelä
Vaasan historia IV; J. Kallenautio, H. Wester, P. Hirvonen, K. Andersson, E. Piispala
Eteläpohjalaisia elämäkertoja; Södra Österbottens förbund, Österbottens förbund
Hedmanska stiftelsens konstsamlingar; Arne Appelgren
Hietalahden historiikki; L. Sundqvist, P. Järvinen, L. Hietamäki
Jääkäriliike 1915–1918 kompendium; Jyrki Lahti
Routaa ja Rautaa; K. A. Wegelius
Oskar Peltokangas Vasabygdens folkhjälte; Brita Antila
Wikipedia

6) två- eller flermastat segelfartyg med skonertrigg på båda masterna
7) segelfartyg som var riggat som en fregatt